

Túllépés

Az AQUILA
negyedévi folyóirata

2015/I

TÚLLÉPÉS

2. évfolyam 1. szám

Megjelent: 2015. március 1.

*Az AQUILA katolikus közösség negyedévi
folyóirata*

*A kizárólagos materiális gondolkodáson túllépve: lel-
kiség, spirituális kultúra – filozófiai, teológiai, pszi-
chológiai, szociológiai, művészeti és egyéb tudomá-
nyos megközelítésben.*

Megjelenési gyakorisága:

Negyedévi folyóirat

A folyóirat régi példányai az archívumban megtalálhatók.

Nemzetközi azonosítószám:

HU ISSN 2064-7700

A Túllépés bankszámlaszáma:

UNI-CREDIT bank
10918001-00000038-58540003

Alapítás ideje:

2014. július 1.

Tartalom

Kedves Olvasóink!	4
Korunk, munkahely, filozófia	5
Az ember lehetőségéről a modern munkahely, a korunkban uralkodó szemlélet és a filozófia vonatkozásaiban.	
Ferenc pápa	15
Elemzés a pápa tetteiről, politikájáról és ezek hatásfokáról.	
Az ember élete, halála és a halál utáni folytatás.....	21
(Az 1. részt lásd a Túllépés 3. számában.) A lélekről. A halhatatlanságról. A gondolat erejéről. Ez nem a kérdések mély elemzése, hanem inkább a jelenségek el nem fogadottságának, megítélésének kritikája.	
A pályaválasztási teszt kidolgozása és annak létjogosultsága...	36
Egy jól kidolgozott pályaválasztási rendszer ismérvei. A magyarországi pályaválasztás története, jelen működési állapota, azon tényezők, melyek az egészséges működés útjában állhatnak. Egy önkorigáló rendszer kiépítési lehetősége.	
Ehnaton fáraó	44
IV. Amenhotep, azaz Ehnaton fáraó uralkodásáról és a vallási reformjáról. Egy fáraóról, melyet a közvetlen utódaik igyekeztek kitörölni a történelemből.	
Impresszum	55

Kedves Olvasóink!

Szeretettel köszöntjük Önöket, s reméljük, hogy sok, kellemes, gondolkodással töltött időt szerzünk Önöknek, és idővel egyre több olvasónk lesz.

Miért indítottuk el ezt az eleinte negyedévente (majd terveink szerint sűrűbben) megjelenő elektronikus kiadványunkat?

Az ok a kiadó AQUILA Közösség lelkiségéből fakad. Mi 25 éve vagyunk katolikus közösség, mely eddig sokféle működési formációt is létrehozott, és fenn is tart.

Ami a cikkek tartalmára vonatkoztatott igényünk: újszerű, valós értéket hordozó gondolkodás jellemezze, és csakis a végső igazsághoz közelítő, kereső elképzelés érvényesüljön.

Keressük a spirituálisan is korrekt, univerzális szintet jobban megközelítő, teljes körű tudományos gondolkodást, nyitottságot, bátorságot, hogy minél jobban megismerhessük az embert, a földi létet és az univerzumot.

Célunk az emberi kultúra, a tudományos élet kitágított gondolkodás felé való rehabilitációja. Joseph Ratzinger szavaival élve: *„Senki sem állíthatja azt, hogy ő a szó igazi értelmében „tudja”, hogy Isten nem létezik. De felállíthatja azt a hipotézist, hogy nem létezik, s ebből a tételből próbálhatja megmagyarázni az univerzumot.”* (Krisztusra tekintve) Mi azt látjuk, hogy a jelenlegi tudományos élet megnyilvánulásai szinte csak földies, materiális szempontból próbálják megérteni, megélni a világot. Az így (meg)magyarázott földi világ jelenségei nagyon sok esetben – jelenleg még felmérhetetlenül, vagy be nem vallottan – téves következtetésekre vezethetnek. Pl. A világ keletkezésének módja, oka. Vagy az ember megjelenésének ideje, hogy miből és hogyan alakult ki, más bolygókon, más életek keresése, a kizárólagosan szén alapú gondolkodás is nagy hiba stb.

Az AQUILA feladatának tekinti az emberi felfogás horizontjának a felfoghatóság határáig való tágítását, amit szerintünk folyamatosan fészegetni, nyújtani, bővíteni lehet.

K. Jaspers gondolatai: *Az egzisztenciális embernek mindig úton kell lennie, nem merevedhet meg dogmatikus igazságokban (...) mindig nyitva kell állnia és tanulékonnak kell maradnia, készen arra, hogy megvitassa az ellenkező álláspontot, mindig tudatában annak, hogy a vándorló embernek nincs végleges igazsága.* Nyíri T.: Filozófiatörténet (1983), 14.2.2. fejr., 446.o.

A TÚLLÉPÉS kiadvány a kedves Olvasóktól az elmélyült olvasást várja. Az AQUILA nyitott minden újat hordozó elmére, elfogadjuk és közöljük a beadott cikkeket, ha a Szerkesztő Bizottságunk jóváhagyja.

Minket Istenen kívül senki sem működtet, és szabadok vagyunk mindenféle földi érdektől, nem fogjuk sem politikai, sem semmiféle más érdekből cenzúrázni a beadott cikkeket. A közlés legfontosabb kritériuma elsősorban az, hogy a fenti szellemben íródott-e a mondandója, megfelel-e ennek a kitágított horizontnak, fogalmazása és mondandója tekintetében megfelelően igényes-e, hordoz-e logikát, újszerű gondolkodást. Nem számít a szerző vallási és politikai hovatartozása, ha nem támadja az Istenhitünket.

Semmiféle erőltetett, igazi értékeket nem hordozó, plágiumgyanús terméket sem fogadunk el!

Egyéniségek írásai kellenek.

M. Blondel

*Minél többet tud az ember,
minél többje van, minél több ő maga,
annál inkább tudatára ébred annak,
hogy nincs semmije, nem tud semmit,
hogy nem az, amit akar.*

Nyíri T.: Filozófiatörténet (1983), 15.2.2. fej., 494. o.

Rizmayer Péter

Korunk, munkahely, filozófia

Dolgozatomban az ember lehetőségéről írok a modern munkahely, a korunkban uralkodó szemlélet és a filozófia vonatkozásaiban. *Utóbbira úgy tekintek, mint ami Isten valóságában gyökerezik.*

A modern munkahely

A modern értelemben vett munkahely (<http://epa.niif.hu/00400/00414/00004/pdf/01kocka.pdf>), az iparosodás és az azt kísérő urbanizáció során jött létre. Ekkor alakult ki az a tendencia, hogy a munkahely, ahol a pénzt keressük, elkülönül a család szférájától. Fizikailag is máshol van, fel kell öltöznünk, el kell oda jutnunk és más játékszabályok érvényesülnek, mint otthon. Leírhatjuk ezt úgy is –ahogy ezt nap mint nap átéljük–, hogy belekényszerülve ebbe a tendenciába egyre jobban elszakad az ember a természetes környezetétől és általunk kialakított mesterséges környezet részévé válik. Ezt az elszakadást valószínűleg a mai napig nem dolgoztuk fel, ha arra gondolok, hogy visszavágyunk abba a természetes környezetbe, paraszti világba, ahol a kétkezi munka egybe kapcsol a természet egészével. Úgy gondolunk

erre a világra, mint ahol a fáradságos munkának világos célja volt, az ember úgy érezte, hogy együtt él a természettel, az egész élete belekapcsolódott a lét természetes körforgásába, volt saját ritmusa, világos törvénye. A végzett munka pedig többnyire Isten szabad ege alatt zajlott, egyszerre fárasztott és tisztította meg az embert, aki nem magányos létezőként, hanem egy igazi közösség tagjának érezhette magát és a Jóisten, és nem az ember volt az úr.

Mindez világos kontrasztot képez a jelen munkahelyek világával, ahol már többnyire nem a szabad ég alatt dolgozunk, este, éjszaka vagy hajnalban is munkálkodunk, amikor a Nap még fel sem kelt, ahol egyre inkább technicizált környezet vesz körül és mivel egyedül a teljesítmény számít, versenybe kényszerülünk mindenkivel és mindennel, és ahol megtanultuk, hogy egyedül magunkra számíthatunk. Az ember már nem ember, hanem csak egy csavar a gépezetben. Kicsit olyan ez, mintha újra bűnbe estünk volna vagy inkább tovább zuhantunk volna egy még mélyebb fokra és saját szabad akaratunkból egy jobb állapotot elhagytunk volna egy rosszabbért.

Az emberben ezzel az új helyzettel kapcsolatban sok kétség merül fel, mert szeretné elhelyezni magát, de mivel kiszakadt a természet közegéből, nem áll a rendelkezésére semmilyen világos mérce, melynek segítségével mind magát, mind munkája tényleges értékét és értelmét megmérhetné. Ehhez hozzájárul az is, hogy úgy érezzük, hogy a minket körülvevő bonyolult világot képtelenek vagyunk uralni és bárhogyan próbálkozunk, a következő pillanatban teljesen váratlanul és illogikus módon elveszíthetünk mindent, így a munkahelyünket is.

Ez a modern ember szorongásának alapja, amely korábban, amikor az embernek még biztos világképe volt, világos törvényei, egyértelmű szerepe a közösségben és a vallásában, megvolt a bizalom, a hit a szerető Isten iránt, sokkal kevésbé jelenhetett meg. Utóbbi az új, modern rendszer az előretörő materializmussal egyre inkább háttérbe szorította, ami egyre jobban elszakította az embert a léttől, a változatlan kiindulópontjaitól, amelyekhez évezredek át igazodott. Ezzel párhuzamosan egyre jobban bezárta magát ebbe a világba kitéve magát annak kiszámíthatatlan, átláthatatlan törvényeinek (lehet, hogy pont ez a kiszámíthatatlan változás a világ esszenciája) egyre jobban növelve benne az ember veszélyeztetettség érzését. Ez egyrészt ahhoz vezet és vezetett, hogy minden idejét és gondolatát ehhez a világhoz szögezi a folyamatos aggodás, másrészt ahhoz, hogy a megszűnt belső (Isten, törvények) és külső (valódi közösség) kontroll hiányában eluralják a személyiségét a saját negatív vonásai, örökei, szenvedélyei, amelyet külső impulzusokkal még elő is „segítenek”. Olyan ez, mintha a Napra

egy sötétítő függönyt tettek volna vagy olyan, – még erősebb kifejezéssel élve – mintha a Föld az értelmes emberi élet helyszínéből embertemetővé változott volna át. Ez a távolodás együtt jár egy egyre erősödő centralizációval is, ami lehet, hogy pont amiatt lehetséges, mert az ember a felfelé irányuló centralizáció eltűnésével egy másikat keres. Ennek az a veszélye az emberre pl. a média esetében, hogy gyakorlatilag egyetlen, az emberi lélekre káros impulzus kontroll nélkül eljuthat pillanat alatt emberek millióihoz, milliárdokban sem mérhető helyrehozhatatlan károkat okozva. De ebbe a tendenciába illik bele a multinacionális cégek létrejötte is, ami nagyon erősen kihat a munkahelyi kultúrák megváltozására. Ha erre gondolunk, akkor arra gyanakodhatunk, hogy a sokszor hangoztatott kis- és középvállalkozások támogatása mögött nincs igazi érdek, sőt.

Mindezeket a problémákat, a feszítő kérdések hatására az ember úgy érzi, hogy hirtelen megnyílik valami, elkezd gondolkodni, saját, önálló gondolatai születnek és „szót kér” saját énjé, amellyel kapcsolatosan úgy dönt –félve attól, hogy amennyiben önálló személyiség lesz és többé nem „simul” a környezetéhez, nem nyomja el igazi énjét, akkor kirúgják és egyedül marad (tudjuk, hogy mára sok ember számára egyedül a munkahely jelenti az egyedüli közösséget) –. Az ember megpróbálja elfelejteni, elrejteti saját igazi énjét olyan módon, hogy a munkahelyet még erősebben maximalizálja, még erősebben elnyomja saját magát.

A modern munkahely elvárása pedig pontosan ez. Nem az a célja, hogy önálló személyiséggé formáljon, hanem az – tekintettel arra, hogy a kapitalizmus hozta létre –, hogy minél nagyobb teljesítményre sarkallja munkavállalóját és ezzel minél több pénzre és hatalomra tegyen szert. Utóbbinak rendel alá mindent, iskolarendszert, tudást (erről lesz még szó), illetve megpróbál minden olyan értéket megsemmisíteni, ami ennek ellenáll pl. család. Amikor a döntésemmel mindent feladok, akkor valójában ennek az akaratnak engedelmességek azért, hogy megkapjam a biztonság és értelem csalóka illúzióját (merthogy ez semmilyen megnyugvást, biztonságot sem hoz, a szorongás megmarad). Mindez – a mindent feladás – egy olyan pályára állítja az embert, ami torzuláshoz vezet. Mivel az ember magában mégiscsak tudja, hogy ez a döntése hibás, emiatt a visszaigazolási kényszer még erősebben jelentkezik, ami könnyen csábíthatja tisztességtelen eszközök használatára, ami a pillanatnyilag meglévő megbecsültségének gyors elvesztéséhez vezethet. Mivel ez a „stratégia” kialakulatlan személyiségük miatt elsősorban a fiataloknál alkalmazható, ezért a modern globális rendszer – más érdekek mellett- szívesen dolgozik együtt fiatalokkal, hogy aztán kis idő elteltével – még fiatalabbakra cserélje őket. Ha filozófiai párhuzamot akarunk állítani, akkor a rendszer számára az a

legcélravezetőbb, ha a munkatársak a heideggeri nem tulajdonképpeni létmódban „léteznek”. Vagyis a rendszer alapvető érdeke az, hogy az ember a külső értékekre koncentráljon, stimulálva legyen és stimulálni lehessen, lehetőség szerint ne forduljon „befeelé”, ne kérdezzen rá az alapvető kérdésekre, ne váljon önálló személyiséggé, mert akkor kevésbé vagy nem lesz befolyásolható.

Van olyan mult cég, amely mindezt rendkívül kifinomultan teszi, olyan munkahelyi környezetet alakít ki, amely mindent „megad” a dolgozói részére, arra sarkall, hogy minden mást elfelejtsenek, jobban érezze magát, mint „otthon” és szabad akaratából csak itt akarjon lenni. Ehhez még társul a nagycéghez tartozás tudata, a jólét, és már kész is az „aranykalitka”, amelyért a dolgozó mindent meg fog tenni, mert nem szeretné elveszteni. Egy „profi” cég a dolgozóját minden szempontból (kívül-belül) uralni szeretné. Azzal már nem foglalkozik, hogy milyen elvonási tünetei jelentkeznek akkor, ha hirtelen megszűnik ez a környezet.

Összességében a cégek törekvése az, hogy kizárólagosak legyenek, nemcsak piaci értelemben, hanem úgy is, hogy a dolgozók minden más kötődését megszüntessék, így biztosítva azt, hogy mindent megtegyenek és feláldozzanak érte, hiszen így keveredni fog az identitás a céghez tartozás tudatával. Mindezt persze olyan köntösben, hogy nem veszi el az ember szabadságát, de mindent megtesz azért, hogy láthatatlanul is az ő akarata érvényesüljön.

Mára a kizárólag a teljesítményre, az anyagi érdekre összpontosuló szemlélet olyan mértékben uralkodott el és fojt meg mindent maga körül, hogy úgy tűnik, nincs alternatívája. Erre a legjobb példa az, hogy sok esetben maga az állam is, –amelynek pedig legtöbbször egy ezzel ellentétes magatartást kellene képviselnie– átvette ezt a modellt. Ez azt jelenti, hogy egy-egy állami részrendszer vizsgálatánál a fő szempont a teljesítmény és a nyereségesség. Ha az ilyen szempontú vizsgálatok jó eredményeket mutatnak, az igazolja mind kifelé, mind befelé az állami „cég” vezetőinek rátermettségét. Ez a szemlélet azt hozza magával, hogy azokat a szektorokat, amelyek nem „termelik” a pénzt, folyamatosan szűkítik, és azokat a dolgozókat, akiket ez érint, „leépítik”. Ezzel párhuzamosan a nagy és biztos bevételt termelő ágazatokban minél nagyobb részesedést próbál meg kihasítani magának. Mindez az állam válságát is jelenti, hiszen nem az a szerepe, hogy cég legyen, hanem, hogy a lakosság érdekeit képviselje. Ebben a szemléletben úgy tűnik, hogy a nem nyereséges részrendszerek működtetése csak azért szükséges, mert megszüntetésük csökkentené az újráválasztás esélyét. Így az államban egyszerre van jelen a hagyományos és az új szemlélet

olyan formában, hogy utóbbi fokról-fokra, apró, rejtett lépésekkel beszívárog és leváltja a régit. Ez a rejtettség és folyamatos váltás, a rendszerek keveredése okozta kiszámíthatatlanság folyamatos bizonytalanságot és aggodást eredményez a munkahelyeken. Amennyiben ez a folyamat nem változik meg és az állam nem definiálja újra önmagát, szép lassan céggé alakul át, hogy aztán –alulmaradva a versenyben – átadja a helyét egy multi cégnek, amely átvételhez céggé történő átalakulásával –önkéntelenül is – előkészítette a talajt.

A tudásról

A modernizáció kihat a tudásfelfogásunkra is. Talán úgy lehetne a legegyszerűbben ezt megfogalmazni, hogy a klasszikus tudás az igazságra törekvést, a világ felfedezését célozta meg és egyfajta teljességre törekedett. A mai tudomány esetében a területek annyira specializálódtak, hogy a globális igény a részrendszer (tudományág) feltárására cserélődött le, de ezek a részrendszerek, a tudományágak nem találkoznak egymással, így tapasztalataik egybeillesztése sem történik meg, mert nem lépik át saját tudományáguk területét. Mindez azt jelenti, hogy az igazságra törekvés helyére az információ gyűjtése és rendszerezése került, illetve azt is, hogy a korábbi korok az igazság kutatásában elért eredményeinek megértésének helyére az újabb és újabb információk megszerzése került.

Hasonlóan a fent leírtakhoz itt is megjelenik az a tendencia, hogy a befelé forduló mélyen gondolkodás felé vezető út helyett a külső „objektív” információszerzés került, ahol csak az számít tudásnak, ami külső, jól körülírt és megfogható. Utóbbi esetében az számít értéknek, ha új információra teszünk szert vagy a rendelkezésre álló információkat olyan új módon sikerül értelmezni, ami új látásmódba helyezi őket. Mindez ugyanakkor támogatásra került az informatikai rendszerekkel, ami mindezt a folyamatot tovább erősíti és bonyolítja. A két látásmód közötti különbséget úgy is leírhatnánk (folytatva a fent megfogalmazottakat), hogy az egyik nyitott a mindenségre, a másik bezárul a világba, az egyik a globális szemléletre törekszik, a másik a specializálódásra. Előbbinél a gyümölcs az ember személyiséggé fejlődése, az utóbbinál egy adat az informatikai rendszerben.

Mégis, a világban az utóbbi számít, ez mérhető meg, ez váltható pénzre szemben egy emberi személyiség kifejlődésével, amely önmagában a piac szempontjából értelmezhetetlen. A piac, a cégek érdekei a tudományt a saját szolgálatukba állították (ahogy korábban is említettem) és azt hozzák „helyzetbe”, abba fektetnek be, amely a számítások alapján megéri. Egyszóval a tudomány befektetés lett, a

részesesedés, a hatalom eszköze. Ennek a körnek másik szegmense az a belátás, hogy minél tudatosabbak vagyunk, minél több piaci szempontból hasznos tudást használunk fel (amely a tudomány újabb és újabb eredményeinek felhasználást jelenti), minél inkább specializálódunk, „tökélyre fejlesztünk” a kutatási, igényfelmérési, végrehajtási stb. módszereimet, annál pontosabb eredményt tudok elérni, vagyis annál hatékonyabban, eredményesebben veszek részt a piaci versenyben. Maga ez a „verseny tudat” arra készítet, hogy minél többet foglalkozzunk adott dologgal, ami együtt jár egy folyamatos elégedetlenség érzéssel, ami tovább sarkall arra, hogy még több időt fordítsak rá. Mindez a folyamat áthatja a piacot és tudatos munkahelyeken gondoskodnak arról, hogy ezt a szemléletet a munkatársak mindegyike „elsajátítsa”, és maguk a munkatársak is ilyen „tökélyre fejlesztett” részei legyenek a rendszernek. Erre jók a különböző tréningek, fejtágítások stb.

Tekintettel a fentiekre, továbbá a minket körülvevő globalizációra és technikára, amelynek következtében óriási mennyiségű folyamatosan változó információ áll rendelkezésünkre, a munkahelyeken az az igény jelentkezik a verseny miatt, hogy az elérhető információk minél mélyebben és minél nagyobb vetületben kerüljenek feldolgozásra. Ez azt jelenti, hogy a tudás helyett (amely az internetnek köszönhetően rendelkezésre áll) az információfeldolgozás, - szelektálás, - értelmezés képességének (kompetenciának) jelentősen megnőtt a szerepe. Mindezeket figyelembe véve nem meglepő az a nyomás, ami a munkahelyeken a dolgozókra nehezedik, hogy ezt az elvárást teljesíteni tudják. Ez a dolog természeténél fogva – tekintettel arra, hogy ennek az elvárásnak valójában sosem lehet tökéletesen megfelelni - szorongással jár, hiszen potenciálisan benne van az a lehetőség, hogy egy fontos információ elkerüli a figyelmet, nem időben, megfelelő módon kerül feldolgozásra stb., ami egy cég piaci helyzetét nagyon gyorsan megváltoztathatja. Ennek persze az ellenkezője is igaz lehet, hogy valakit pontosan a felfedezés motivál, az, hogy olyan információt fedezzen fel, ami versenyelőnyhöz juttatja és megerősíti cégének helyzetét, de ez is mindenképpen abba az irányba hat, hogy minél több időt foglalkozzon vele és nem nehéz megjósolni, hogy ez (is) kiegészítéshez vezet.

A filozófia szerepe

Mindezek alapján jól látható, hogy az ember egyre nehezedő nyomásnak van kitéve. A presszió a munkahelyen fokozódik és ezzel együtt nő a bizonytalanság, a munkahely elvesztésétől való félelem, ahol a rendszer bármelyik szegmensét gondolja fixnek, rövid vizsgálat után világossá

válik, hogy a szilárdnak gondolt elem is bizonytalan, csak azért gondoltuk fixnek, mert nem eléggé gondoltuk át.

Az ember hamarosan belátja, hogy minden dolog mögött bizonytalanság van, mert minden egy felmérhetetlenül soktényezős változó mezőn helyezkedik el és ez könnyen arra csábítja, hogy lemondjon a gondolkodásról, hiszen az nem megnyugvást hoz számára, hanem csak tovább erősíti a szorongását, a kiszámíthatatlanságtól való félelmet. Olyan ez, mint amikor a tudomány egyre speciálisabb gépekkel egyre nagyobb felbontásban elemzi a természetet, és a vizsgálatok során az éppen aktuális legkisebb részecskénél mindig találnak egy még kisebb részecskét, vagyis a biztosnak hitt világ(kép), amely erre és ennek megállapított törvényszerűségeire alapult hirtelen megsemmisül, pillanatok alatt elolvad. Következőekben ezen a szinten is törvényeket állítunk fel és újraértelmezzük a világot, az ember szerepét, hogy aztán ez is megszűnhessen és átadhassa helyét egy újabb, más világképnek, amely sokszor nemcsak egyszerűen más, mint az eddigi, hanem a korábbi felfogásnak akár ellentmondó. Ezt belátva az ember számára világossá válik, hogy amennyiben a korábbi elgondolás téves volt, akkor mi garantálja azt, hogy amit most gondolunk, az nem tévedés. Ebben a sok összetevős bizonytalanságban, amelyet a történelmi tapasztalat, a nagy világégések is megerősítenek, az ember (aki, mint tudjuk, gondolkodó lény) mégsem tudja ezt feladni, szüksége van egy szilárd világnézetre, olyanra, amelynek segítségével képes magát egyben tartani és ellenállni a folyamatos szétesésnek. Ha mindezt nem teszi meg, akkor a szétesés nemcsak a kinti világot, de magát az ember lelki, szellemi egészét és megtámadja és darabokra szaggatja. Lehet, hogy a filozófiának már a kezdetek kezdete óta az a szerepe, azért jött létre, hogy ebben a szétesésben megpróbálja megőrizni az embert? Ebben az értelemben a filozófia nem egy választás, hanem az ember sajátos lehetősége arra, azért alakult ki és öröklődött át, hogy a széthullásban bele tudjunk kapaszkodni? Ha ez így van és komolyan vesszük, akkor foglalkoznunk kell vele, mert sajátosabban tartozik hozzánk, mint azt talán gondoltuk volna. Ez azt is jelenti, hogy a filozófia nem lehet úgy része a világnak, mint minden más, hiszen akkor nem tudna benne ellenállást képezni. Ahhoz, hogy ellenállást tudjon generálni, másik helyen kell lennie, a világon kívüliség tudatát kell biztosítania az ember számára. A világon kívüliség tudata nem jelentheti azt, hogy egy másik, de szintén változó világba visz át minket (hiszen akkor nem mennénk vele semmire), hanem azt, hogy képes eljuttatni minket a valóságba. A valóság a változó világgal szemben az, ami nem esik szét, mert tényleg van, nemcsak olyan módon, mint a minket körülvevő „valóság”. Erről annyit biztosan tudunk, hogy nem térben és időben van, hiszen akkor ki lenne téve a változásnak, a valóság pedig nem változhat. A valóság csak

akkor érhető el, ha nincs elzárva előlünk, nincs az embertől külön, de a változásnak sincs kitéve, vagyis az embernek egy másik, nem látható dimenziójában érhető el, amely valóságosabb, mint amit látunk, és naponta megélünk.

Ha az embernek sikerül eljutni odáig, hogy ténylegesen belássa, hogy van olyan dimenziója, amely nem része és nincs kitéve ennek a világnak, akkor a helyén tudná kezelni a világot, képes lenne távolságot tartani vele szemben és uralni, hiszen megértené a semmiségét és törékenységét, amely eddig őt magát is fogva tartotta, rátelepedett. Mégis, a világban zárt embert úgy érzékelheti, hogy a filozófia jelenléte a világban erőtlenséget, hiszen semmilyen megfogható hasznot nem hajt, nem termel pénzt, pozíciót stb. szinte azt sugallja, hogy korábbi zseniális korok sajátja volt, ami sokszor érdekesnek tűnik, de mára túlléptünk rajta. Pedig a filozófia nemcsak a gondolkodás egy módja, hanem pont fordítva, a gondolkodásunk a filozófiából fejlődött ki, és bárhogyan is gondolkodunk, gondolkodásunk mindig a filozófia talaján fog állni.

Az, hogy ennyire eltértünk az eredettől, csak azért lehetséges, mert a filozófiában, mint a gondolkodás eredetében az eltávolodásnak ez a lehetősége is benne van, a filozófia ugyanis szabadsággal párosul, és lehetőséget ad(ott) arra, hogy gondolkodásunk ezt az utat járja be, ilyen gondolkodássá alakuljon át, messze eltávolodva az eredettől ilyen mértékben átadja magát a változásnak. Amennyiben úgy tekintünk a filozófiára, mint ami a valóságban gyökerezik, akkor azt is be kell látnunk, hogy a filozófiától nem szakadhatunk el, mert – végül is – nem állhatunk máshol, mint a valóságban, és még akkor is a valóságban gyökerezünk, amikor teljesen úgy tűnik, hogy elfordultunk tőle. A filozófia pont ezért lehet gyengéd és hallgató, mert lényegiben hozzátartozik az emberhez, mint bármi más és emiatt legyőzhetetlen.

A filozófia nem az ember kinyúlása a világból a valóság felé, hanem az ember valóságban benne állásának dimenziója. Ilyen értelemben a filozófia a „leglétezőbb” vagyis a „legerősebb”, és ennek tudatában sosem fog „harsogni”. Ahhoz, hogy az ember egyben tudja tartani önmagát, vissza kell térnie az elfordulástól a saját eredetéhez, ami azért lehetséges, mert bárhol is van, mindig a filozófia talaján áll, ami még akkor is eltűri és gyengéden megtartja, amikor már hosszú ideje azt az utat járja, ami az önmaga elvesztéséhez, a világban való belefeledkezéshez vezet. Az igazi filozófia a szabadságban gyökerezik, ami egyben azt is jelenti, hogy minél nagyobb szabadság van egy adott korban, annál inkább virágzik. Amikor az ember szabadságát korlátozzák, akkor a filozófia is elhalkul, hogy aztán a valóság gyengéd erejének közvetítésével szétfeszítse a látszatvilág kereteit. Ebben az

erőben bízhat az ember, sosem múlik el, beleállva átjárja az embert és olyan mély józanságot talál benne, amelyet korábban elképzelni sem tudott. Ha az ember valóban képes átadni magát neki, akkor az a filozófiai hagyomány, amelyet az emberiség történelmében artikulálódott, életre kel és megtapasztalja, hogy a valóság és a filozófia hogyan érnek egymásba. A filozófia a valóságot egy ember által megérthető nyelvre fordítja, ilyen módon lehetőséget ad rá, hogy eljusson oda. Kicsit elrugaszkodott metaforikus megfogalmazásban a filozófia egy olyan kotta, amiben a valóságot írták le, és amely halott jelek halmaza marad mindaddig, amíg valaki meg nem szólaltatja, hogy aztán hirtelen ugrással –soha nem érthető módon –, a valóság hirtelen, minden átmenet nélkül „felhangozzon”, teljes valóságában ott teremjen. Ha valaki idáig eljut, akkor képes feloldani a világ szorítását, mert felismeri, hogy semmi, és nem fog többé félni attól, hogy pl. elveszíti az állását, rájön arra – a hagyomány segítségével –, hogy egy olyan rendszer része, ahol egészen máshol vannak a hangsúlyok és teljesen más a tét, mint amit eddig gondolt. Ebben a felébredésben és megnyílásban kezd el igazi kérdéseket feltenni, amelyek tovább bontják az őt körülvevő falat és elkezd látni a többi embert. Ez a látás elsőre nem lesz örömteli, mert amit eddig a saját érdekei mentén látott, az hirtelen megszűnt és elkezd úgy látni az embereket, ahogyan vannak, ami a viszonyulásokat is teljesen megváltoztatja. Finomodik és elkezd eltérni a saját jellemzőitől, amelyet még áthatott a szorongás és a félelem. A változása egyre észrevehetőbb lesz, egyre jobban látszódni fog. Ez a finomodás egyre jobban eltávolítja a környezetétől, és szép lassan beleállítja egy olyan gondolkodásba, amely korábbi énjével történő teljes szakításhoz vezet. A más irányú önfeladás teljes egésze lesz rajta úrrá, nemhogy menekül tőle, hanem alig várja, hogy az igazságnak átadhassa magát és a szerint cselekedjen. Már nem fél attól, hogy elveszti a munkáját, hogy kirúgják, stb. Sokkal inkább már a többiekre van gondja, arra, hogy példát tudjon mutatni, hogy megmutassa a filozófia gyönyörűségét, azt, hogy az életnek van igazi értelme és erre kell törekedni. Mindent ez alá rendel, mert ez a valódi kincs. Ennek a szakadásnak már nincs semmi gátja. A szabadság örülete lesz rajta úrrá, ami félelmetes lehet, ezért mindezt nem kikiabálva (pedig ezt tenné legszívesebben), hanem a filozófiához méltóan visszafogottan és finoman viselkedik. Azzal is tisztában van, hogy mostantól kedve óriási a felelőssége, hiszen olyat jelenít meg, amit nem látható, emiatt azt az ő tettei alapján ítélik meg. Egy pillanatra sem fordíthatja el a szemét a valóságról, még a legapróbb eltérést is észre kell vennie és meg kell szüntetnie.

Ha jól végzi a dolgát, akkor egyre többen fordítják a tekintetüket ebbe az irányba. Minél tisztább, világosabb az ember, annál könnyedebbnek tűnik. Amikor a világ szorításában lévő ember ezt meglátja, akkor benne

is megfogalmazódik a vágy, hogy szeretne ő is szabad lenni, de még bizonytalan. Ez a pillanatot kell megragadni ahhoz, hogy kiszakítsuk a régi állapotából. Ha jót akarunk tenni vele és nem akarjuk, hogy tovább szenvedjen, akkor meg kell ragadnunk és ki kell szakítani a világból. Ez a kiszakítás a feladata annak, aki átadta magát a filozófiának. A filozófia gyengéd és halk, amíg tőle elfordulva, a valóságtól eltávolodva vagyunk, de minél jobban átadjuk magunkat neki, annál erősebben és határozottabban ragad magával. A filozófiát ma valamifajta passzív szemlélődő gondolkodásnak képzeljük el (így is tanítják), pedig nagyon is aktív, de ezt a valódi arcát (amelyet a görögök nagyon jól ismerhettek) ritkán lát(hat)juk, mert kevés ember jut el idáig és foglalkozik vele olyan módon, ahogyan méltó lenne rá. Ideje lenne visszatérni az igazi filozófiához és megismerni annak élő arcát, erejét, átadni magunkat neki, hogy ennek segítségével az ember kikerüljön ebből a szorításból és a világnak a „túlélés” helyett újra értelme legyen, ahol az ember átadhatja magát önmaga lényegének, és amikor meghal, akkor olyan fejlett lényként csukja le a szemét, akinek a mosolya már az igazi valóságot és nem ezt a világot tükrözi. Platón így fogalmaz *Phaidón* című dialógusában: „Mert úgy látom, a többiek nem veszik észre, hogy azok, akik helyes módon foglalkoznak a filozófiával, nem készülnek semmi másra, csupán arra, hogy meghalnak és halottak lesznek.”¹ „Az istenek közé pedig a természet rendje szerint nem juthat el, aki nem foglalkozott filozófiával és nem teljesen tisztán távozott el, hanem csak az, aki szereti a tudományt. Tehát ez az oka annak, Szimmiasz barátom és Kebész, hogy a bölcsességgel helyesen foglalkozók minden test szerint való vágyat távol tartanak maguktól, és erősek és nem adják át magukat, és egy csepp sem félnek házuk romlástól, sem a szegénységtől, ahogy a legtöbb ember, és a vagyon kedvelői; és nem rettegnek a megbecsülés hiányától vagy a restség szégyenteljes hírétől sem, mint a tisztségek és a kitüntetések kedvelői, se ezért mindettől távol is tartják magukat.”²

Összefoglalva jól látható a modern szemlélet és a filozófia közötti szembenállás. Az egyiknek az az érdeke, hogy az embert belezárja ebbe a világba, ne engedje az embert önálló személyiséggé válni, uralni és használni tudja, a filozófia célja pedig az, hogy az ember felnőjön, a valóságot, az élet értelmét megismerje és elérje a lehető legmagasabb megvalósultsági fokot, hogy felkészülve és boldogan haljon meg. Ezért fontos, hogy utóbbi minél szélesebb körben valósuljon meg, a filozófiát helyesen, ilyen módon tanítsák az iskolákban, legelőször is a filozófia tanszékeken, hogy végre megkapja a neki megfelelő helyet és súlyt és olyan mértékben jelen lehessen a világban, hogy helyre hozza azt.

1 *Platón Összes Művei*, Európa, Budapest, 1984, I. kötet, 1032.

2 Uo. 1063-1064. o.

Irodalom

- <http://epa.niif.hu/00400/00414/00004/pdf/01kocka.pdf>
- Platón: *Phaidón*, in: *Platón összes művei*, Európa, Bp., 1984, I. kötet, 1019-1121.
- Jean-François Lyotard: *A posztmodern állapot*, in: *A posztmodern állapot - Jürgen Habermas, Jean-François Lyotard, Richard Rorty tanulmányai*, Századvég, Bp., 1993., 7-146.
- Martin Heidegger: *A filozófia vége és a gondolkodás feladata*, In uő: „...Költőien lakozik az ember...” - válogatott írások, szerk. Pongrácz Tibor, T-Twins Kiadó/Pompeji, Bp., Szeged, 1994., 255-279.

A cikk írója: Rizmayer Péter, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem magyar-esztétika szakán végzett. 5 évig tanított gimnáziumban, illetve másfél évig szerződéssel a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen. Jelenleg projektmenedzserként dolgozik. Korábban irodalmi jellegű írásai (2 db) jelentek meg. 15 éve tagja az AQUILA Közösségnek, amelynek kiadványaiban rendszeresen publikál.

Rizmayerné Márkus Edit

Ferenc pápa

Furcsának, sőt bukásra ítélt vállalkozásnak tűnhet egy élő, még alakuló személyről, ráadásul a katolikus egyház fejről nyilvánosan gondolkodni, hiszen nincs még elég történelem adta rálátásunk az ilyen magas pozíciót betöltő egyházfőre. Úgy gondolom, hiteles képet talán egy Vatikánban élő, elég idős és bölcs, Ferenc Pápát régóta ismerő, ott minden hírforráshoz hozzáférő tudósító adhatna csak igazán. Célom így nem lehet más, mint egy szerény elemzés a

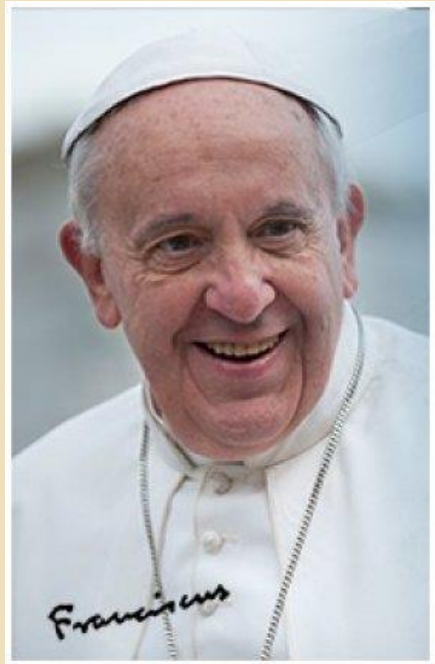
pápa tettei, politikája határfokáról, melyben végignézem az eddig történeteket hatásuk szerint pro és contra.

XVI. Benedek lemondása után az Egyház felé az az elvárás fogalmazódott meg, hogy olyan valakit válasszon vezetőjévé, aki rendet tesz a Vatikáni bank pénzügyeiben³, a szolgálatot teljesítő papok körében, egy olyan energikus vezetőt várt mindenki, aki visszaadja az Egyház lendületét, aki újra vonzóvá és a XXI. századi embernek is választ adóvá teszi

³ Gianluigi Nuzzi: *Őszentsége XXI. Benedek titkos iratai* című könyv tényfeltáró mű a vatikáni pénzügyekkel kapcsolatban

a katolikus tanítást, mind a fiatalabb és idősebb hívek, és a már elpártoltak számára egyaránt.

Ferenc megválasztása gyorsan történt, a bíborosok harmadik szavazata után felszállt a fehér füst: „*Habemus Papam*”. Bergoglio a Ferenc nevet választja, s elmondása szerint ez nem egy hosszú, kiérlelt döntés eredménye, hanem egy hirtelen ötlet, mely Sao Paulo érsekének mondatából eredt: „*Ne feledkezz meg a szegényekről!*”⁴ Sok találgató fogalmazódott meg ezzel kapcsolatban, sokan Xavéri Ferencre vagy Szalézi Ferencre gondoltak, amikor meghallották a Ferenc nevet. Bergoglio jezsuita szerzetesként azonban nem saját rendje szentjei közül választ. Assiszi Szent Ferenc nevét választja, és az érseki tanácsra hallgat, segíteni kívánja a szegényeket.

Nem ismerhetjük a pápaválasztás belső körülményeit, itt a pápaválasztók lelki állapotára, politikájára gondolok. Igaz az is, hogy az egyházjog szerint bárkiből lehetne pápa, mégis általában a megjelent bíborosok közül választják ki az új vezetőt. Az a történet is eszünkbe juthat, amikor II. János Pál pápa retúrjegyet vett a pápaválasztásra, tehát nem számított arra, hogy ő lesz a pápa. Így az is érthető, hogy Bergoglio atya nem készül névvel. Ugyanakkor, ha figyelembe vesszük azt, hogy már XVI. Benedek megválasztásakor is az esélyes második jelölt volt, akkor kicsit értetlenül állunk a névválasztás hirtelensége előtt. Vagy akkor még egy másik szent volt irányadó Bergoglio atya életében? Mindenesetre a jezsuita rendbe azért lépett be, mert missziókba szeretett volna menni, kimenni az emberek közé, hirdetni Jézus Krisztust⁵. Ha viszont a missziókra gondolunk, abban a ferencesek is élen járnak, sőt az összes szerzetesrendben ez a legnagyobb feladat: kivinni a megtalált Jézust az emberek közé. Buenos Airesben népszerű érsek volt, mert a nép körében élt, ki mert menni az emberek közé, úgynevezett garázmiséket tartott, ha nem volt templom a nyomornegyedben.

Kép forrása: <http://www.magyarurkurir.hu/hirek/szlovakia-magyarul-olvashatok-ferenc-papa-gondolatai-puspoki-kar-honlapjan>

⁴ Andrea Tornielli: Ferenc pápa Élete, eszméi, szavai (Szent István Társulat Budapest, 2013.) 69. oldal

⁵ <http://hivatas.jezsuita.hu/olvasnivalo-olvasnivalo-cikkek/miert-lett-jezsuita-jorge-bergoglio>

Ferencet a Meglepetés-Pápának is nevezik, hiszen minden addigi protokollt felborított. Megválasztásakor egyszerű szavakkal köszöntötte az egybegyűlt híveket. Elsőként alázattal azt kérte a hívőktől, hogy imádkozzanak érte. Majd *Jó éjszakát!* szavakkal köszönt el az emberektől. Nem kerülheti el a figyelmünket az a tény, hogy magát Róma püspökének és nem pápának aposztrofálja. Évszázadokig vitatott kérdés volt, hogyan emelkedhetett ki Róma püspöke, és hogy lett első az egyenlők között. Így ez az elnevezés az alázatra, a szolgálatra utal. Ferenc pápa magát „*Jorge Bergoglio pap*”-ként definiálja⁶. A középpont nem Péter utódja, hanem Krisztus. Ha egy pap – akár a rangban legkisebb is – jól végzi a munkáját, akkor a legtöbbet teszi az emberekért, ennél többet egy pápa sem tehetne. Ez az üzenet fontos a mai modern ember számára, aki a szekularizált világban az egyházra úgy tekint, mint egy történelmi, valaha létezett, de most már múzeumban kiállított műalkotásra.

Ferenc pápa fontosnak tartja az ateistákkal való párbeszédet is. Megválasztása másnapján maga rendezi a Papi Házban a számláit, telefonál barátainak, lemondja az újságot, nem költözik be a pápai rezidenciára, hanem a Szent Márta-házban marad, hogy együtt étkezzen paptestvéreivel, elődeivel ellentétben nem veszi fel a piros cipellőt és a hermelint. Püspökként a tömegközlekedést használta. Pápaként ezt ugyan már nem teheti meg, de a testőröknek sok fejfájást okoz improvizációival: leugrik a pápa mobilról, és megöleli a fogyatékos embert, kisgyermeket. Nem akar elszakadni az emberektől. Sokszor szól a fiatalokhoz, keresi velük a közös hangot, és úgy látszik ezt meg is találja. A Vele készített interjúkból, beszélgetésekből egy humoros, nagy életkedvvel megáldott ember rajzolódik ki előttünk, aki kedveli a focit, a tangót. A távolság eltűnik a pápa és a hívő közt, marad a személyiség és a valódiság. Ferenc pápa szavaival: *Jézus pedig azt mondta nekik: de így ti becsukjátok a mennyek országának kapuját. Nem engeditek, hogy az emberek belépjenek oda, de ti sem léptek be! Így prédikálnak, tanítanak, tesznek tanúságot hitükről. És ezáltal sokan azt hiszik, hogy a hit ilyen.*⁷ Amikor a szentek életébe mélyedünk bele, akkor is az a szent válik maradandó példává, aki mert élni, aki vagány módon, életszagúan mert döntéseket hozni. Gondolok itt Szent Ágoston útkeresésére, vagy Avilai Szent Teréz ifjúi elhatározására, mikor testvérével a mórok ellen indult hősi halált halni.

A papsággal és a papi szolgálattal kapcsolatban Ferenc pápa többször is hangsúlyozta, olyan hivatás, melynek lényege az evangelizálás.⁸ Pász-

⁶ Andrea Tornielli: Ferenc pápa Élete, eszméi, szavai 184. oldal

⁷ http://hu.radiovaticana.va/storico/2014/01/14/„ne_legyünk_álszentek%2C_ne_legyünk_farizeusok%2C_a_hit_nem_lehet_tether_az/ung-763984

⁸ Ferenc pápa, Jorge Mario Bergoglio SJ: Nyitott ész, hívő szív (Új Ember Kiadó, Budapest, 2013.) 40. oldal

tori szolgálat. Szent József szolgálata ebben igen fontos példa a pápa számára.⁹ Szüntelenül kell Isten akaratát kutatni, egzisztenciális feltétel az imádság, hiszen e kapcsolat nélkül, nem tudja a pap, mi Isten akarata. „Szentségre születünk egy szent testben: szent anyáknak, az egyháznak a testében.”¹⁰ A mostani nagybőjti lelkigyakorlaton Illés próféta küldetéséről elmélkedik a pápa a Kúria többi tagjával. Illés próféta sokat ostromozta a népet a bálványai miatt. Le kell bontani a bálványokat: a gögöt, kultúrát, karriert és egyéni ambíciókat. Így majd Isten irgalmasságot gyakorol, és segíti az Ő szolgáit.¹¹ „Kérjük az Urat, hogy ez a két olvasmány segítsen mindnyájunkat keresztény életünkben. Mindenkit a saját helyén. Ne legyünk legalisták, akik a szabályok szigorú és szó szerinti megtartásában hisznek, ne legyünk álszentek, mint az írástudók és a farizeusok. Ne legyünk korruptak, mint Héli pap fiai. Ne legyünk langyosak, mint Héli, hanem olyanok legyünk, mint Jézus. Az ő buzgóságával keressük az embereket, gyógyítsuk és szeressük őket és ehhez tegyük hozzá: De ha én ezt a kis jelentéktelen jót teszem veled, gondold bele, hogy mennyire szeret téged Isten, aki az Atyád! Ez az új tanítás, amit Isten kér tőlünk. Kérjük ezt a kegyelmet – fejezte be kedd reggeli homíliáját Ferenc pápa.”¹² A bűn és a bűnösség felismerése csak az első lépés, nagy lépés, de a folyamat kezdetét jelenti csak. Érzékenyen figyelni és fürkészni Isten akaratát, ez jelenti az igazi kihívást a pap számára. És közben rengeteg a buktató. Újból és újból neki kell futni, megpróbálni, nem feladni. E göröngyös, rögös út a szentté válás útja.¹³ Kérdés, hogy mennyien követik ez útra elkötelezett Ferencet...

Ferenc pápa szinte minden héten nyilatkozik a sajtónak. Üzeneteinek lényege az irgalmasság, a szeretet, az elfogadás. A Bergoglio által óhajtott „népegyház” nem szabályozza, hanem megkönnyíti a hitet.¹⁴ Meg kell keresztelni azokat, akik kérik ezt, de hitüket nem gyakorolják. Nem elit egyházat akar, meg kell találni az embereket. Nagy kérdés ugyanakkor, hogy ez az elfogadás mit jelent: hiszen az embereket nem lehet bűneikben, tévedéseikben meghagyni. Ítélni nem lehet felettük, de terelgetni annál inkább szükséges, Jézus tanításaival kompatibilissé kell őket tenni. S valljuk be, ez sosem lesz túl népszerű feladat. Ahogy a pápa

⁹ Andrea Tornielli: Ferenc pápa Élete, eszméi, szavai 157. oldal

¹⁰ u.o. 45. oldal

¹¹ <http://www.osservatoreromano.va/fr/news/bas-les-masques>

¹² http://hu.radiovaticana.va/storico/2014/01/14/„ne_legyünk_álszentek%2C_ne_legyünk_farizeusok%2C_a_hit_nem_lehet_téher_az/ung-763984

¹³ „Ahhoz, hogy útra keljenek, ahhoz egy bizonyos nyugalanság kell, amit maga az Isten helyezett a szívünkbe, és ez visz előre bennünket, hogy keressük őt”

<http://www.magyarkurir.hu/hirek/ferenc-papa-aki-nem-kerekedik-fel-nem-ismerheti-meg-az-isten-arcát>

¹⁴ Andrea Tornielli: Ferenc pápa Élete, eszméi, szavai 121. oldal

mondja, nem lehet segélyszervezetté degradálni az egyházat¹⁵. A házasságtörő asszony példája ad ebben útmutatást: Jézus megbocsát, de azt parancsolja: „Menj, és többé ne vétkezzél!”.

Az új hang, a fiatalos lendület, és az egyszerűség mindenképpen kedvező fogadtatásra lelnek a hívők körében. Kérdés azonban, mi lesz ennek az újnak a hatása. Hiszen egyelőre magvetésről van szó, s az aratás ideje még nem érkezett el. Nem létezik már az a régi egyházi fegyelem, mely azonnal reagálna a pápa akaratára. A papság körében is sokan kritizálják a vezetőjüket, így az a fajta hierarchia, amely egységes szervezetté emelné az egyházat, nem létezik. A sok kisebb-nagyobb csoportra szabdalta katolikus egyház előtt az igazi kihívás a fennmaradás.

Ferenc pápa az egyházi szervezetet nem hagyja érintetlenül: a Kúria szerkezeti átalakításával azt üzeni, nem kormányzati feladatot kell ott megoldani, sőt nem az egyéni karrierépítés a feladatuk a tagoknak, hanem a pápát kell segíteniük. Így összpontosítja a hatalmat, amely ha jó kezekben koncentrálódik, hatékony eszköz lehet az Egyház megújítására.

Őszinteség és gyengeség: be kell vallani, a vezetőnek is lehetnek gyenge pillanatai¹⁶. Ezt napjainkban egy papnak nehéz felvállalni, hiszen nincs mód az elvonulásra, a szüneteltetésre. Ez szinte botránykőnek számíthatna, az Egyház pedig mindig is kerülte a botrányokat. Ennek kimondása igen nehéz, hiszen ha Jézust nézzük, nem mondható el, hogy gyenge pillanatai, lelki szárazsága lett volna. A megkísértés nem került el, de mindenben győzedelmeskedett. Ez sajnos a papságról nem mondható el. Így ha ezt bevallaná egy pap, könnyen kockáztatná azt a sajnálatos eseményt, hogy a hívek elhagynák a plébániáját. Marad hát az önámítás, és a hívek előtti álarc felvétele – melynek levételére szólít fel Ferenc pápa nagyböjti üzenetében –, amely hosszútávon szintén nem vezet jóra, talán nem olyan látványosan, de a hívek előbb-utóbb így is elpártolnak, csalódnak. Szentekre van szükség az Egyházban, akik lángcsóvaként mutatnak példát. Sajnos az is igaz azonban, olyan kérges ma az emberek lelke, hogy nem egy-két szent, hanem egész csoport hozhatna csak valamiféle változást.

Térjünk vissza a pápa feladatára. Mint minden pap, Jézust követve a szentté válás a célja. A szent fogalma alatt, itt azt az embert értjük, aki feladta személyes akarátát, hogy a Mindenség akaratával eggyé válva teljesítse küldetését, melyet nem önmaga felépítésére, hanem mások javára ajánl fel az evangélium szellemében. Ugyanakkor, mint az egyház

¹⁵ Andrea Tornielli: Ferenc pápa Élete, eszméi, szavai 169. oldal

¹⁶ u.o.

vezetőjének minden hívőért felelősséggel kell tartoznia. Mint egy jó osztályfőnök, lehetnek kedvencei, irányultsága, de az egyház sokszínűségét, a benne lévő jó (gyümölcsöt hozó), autentikus csoportokat, közösségeket bátorítania kell. Misztikus, tradicionalista, reformer: mindegyiknek meg kellene férnie a katolikus közösségen belül. Mindig nagy dilemma a változás illetve a megújulás: mit szabad elengedni, mit szükséges megújítani, mihez kell végérvényesen ragaszkodni. Nem emberi feladat ez, Istenre kell hallgatni, Vele személyes kapcsolatban kell lenni. Sok társa szerint Jorge Bergoglio papnak „személyes ismeretsége” van az Atyával.¹⁷ A nagyböjt kezdetén is a könnyek adományára hívja fel a figyelmet Ferenc pápa. Képmutatás nélküli szolgálat: *„Mindannyiunk számára, de különösen nekünk, papoknak tesz jót, ha a könnyek adományát kérjük a Nagyböjt kezdetén. Így imáink és megtérésünk útja hitelesebb lesz és képmutatástól mentes... Isten irgalmára és megbocsátásra van szükségünk... Istenhez térhetünk a rossztól megszabadult szívvel, mely a könnyekben tisztult meg.”*¹⁸

A tevékenységben, az evangélium szellemiségét tekintve elindult egyfajta változás az egyházban, de ennek hatása még nem érzékelhető. Hosszú a folyamat, hiszen sokféle akarat, erő szabdalja szét ezt a szervezetet. A külső jegyek megváltoztatása mellett azonban a belső átalakulás lenne a legfontosabb. Hiszen az irgalmasság, az egyszerűség, a közvetlenség mind olyan eszközök, melyek által megnyerhető az egyháztól távolodó lélek. Igen ám, csakhogy ezt a lelket meg is kellene tartani, hitét logikus alapokra kellene helyezni. Ehhez viszont elfogadó nyitottságra, bátorságra lenne szükség az Egyházban: ahol a hitigazságok nem mondanak ellent egymásnak, ahol azokat elolvasva az ember csak egyetlen utat választhat, az előre menekülést Isten karjaiba.

A cikk írója: Rizmayerné Márkus Edit, az ELTE-n diplomázott francia és történelem szakos tanárként. AQUILA h. Rend alapító tagjai között van. Ez idáig rövid írásai jelentek meg az AQUILA Magazinban.

Irodalom:

1. Sergio Rubin-Francesca Ambrogetti: Ferenc pápa Beszélgetések Jorge Bergoglióval (Ulpius-ház Könyvkiadó Budapest, 2013.)
2. Andrea Tornielli: Ferenc pápa Élete, eszméi, szavai (Szent István Társulat Budapest, 2013.)

¹⁷ u.o. 173. oldal

¹⁸ <http://www.osservatoreromano.va/fr/news/le-don-des-larmes>

3. Ferenc pápa, Jorge Mario Bergoglio SJ: Nyitott ész, hívő szív (Új Ember Kiadó, Budapest, 2013.)
 4. <http://www.osservatoreromano.va/fr>
 5. <http://www.magyarKurir.hu/vatikan/ferenc-papa>
-

Vargáné Pável Márta

Az ember élete, halála és a halál utáni folytatás...

II./III. rész, (Az 5. számban található az utolsó rész.)

EZ A CIKKSOROZAT NEM A KÉRDÉS MÉLY ELEMZÉSÉRŐL SZÓL, MERT EBBEN A TÉMAKÖRBE NAGYON SOK NÍVÓS, ALAPOS ÍRÁS LÁTOTT NAPVILÁGOT. SOKKAL INKÁBB A JELENSÉG EL NEM FOGADOTTSÁGÁNAK, MEGÍTÉLÉSÉNEK KRITIKÁJÁT GYAKOROLOM EBBEN AZ ÍRÁSBAN.

Pár gondolat erejéig visszatérek az előző rész mondandójához.

Mi is a lélek célja az anyagban?

<http://mek.niif.hu/05400/05479/05479.htm>

Prohászka O.: „A materializmusban nincs Isten, nincs lélek, nincs örök élet, hogyan lehessen akkor vallás benne? A materialistának ideáljai mind a földi életben gyökereznek, nincs előtte érték, melyet nem a földi életben keressen. Neki nincs külön lelki világa, melyben szabadságát s emberi egyéniségének méltóságát kívíthatná még akkor is, ha rabszolga; hanem ő ezt a méltóságot csakis az emberhez méltó társadalmi s gazdasági állapotok megteremtésében véli érvényesíthetni. Ő nem érti, hogy valaki király lehet lélekben, ha társadalmi állásában szolga.”

Az egyértelmű, hogy a lélekről, mint tényről, csak teológiai megközelítésben gondolkozhatok, mert ez a gondolkodás a ma elfogadottól nagyon messze van. Előzőekben említettem, amit a legfelső/ alapléleknek nevezünk, az valószínűleg a leghatalmasabb, elképzelhetetlen, létező anyagtalan valóság, erő, értelem, lét, amit majd a vallásos emberek Istenként fognak fel.

✚ Mi a lélek célja az anyagban?

Az emberi fantáziánk erősen csökevényes, s ebből a perspektívából (mivel máshonnan képtelenek vagyunk szemlélni) lehet az is cél, hogy kevés erővel, energiával rendelkező testet a lélek valamiféle „visszapótlásban” részesíti. Sokféle energiaváltozás van, és elképzelhető, hogy amit ma anyag néven ismerünk (elég tág és gyűjtőfogalom), mégis egyfajta

lehetőség – ami régebben más megjelenésben több „energiával” rendelkezett – és itt most a lélek talán visszapótló energiával látja el, ettől lesznek „élő” megnyilvánulásai. Ez a kényszer szimbiózis nemcsak a testnek, hanem végső egzisztenciáját tekintve a léleknek is hasznos, mert vélhetően ebben a kettőiségben, amit lénynek hívunk, felébred benne az, amivel addig nem teljesen, vagy nem annyira kínzóan szembesült. A lelkes lény rájöhet (feltételezhetően és erősen különböző fokokban) a maga cél okára. Felismerheti, hogy talán tudatlanul, de mégis kínozta valami, nem nominálható „érzés”, hogy a fájó zártság megélése mellett/ ellenében vágyódik a végtelen lét után, amire időnként talán (vissza) is emlékszik.

De sok más ok is lehet a test és anyag szimbiózisában (mert úgy tűnik, mindennek van oka, csak kellő időben nem ismerjük fel). Így nagy alázattal kell viseltetnünk, mielőtt végső konklúzióként bármit is kimondanánk. Az anyag nagy valószínűséggel az eszközként felhasznált megnyilvánulások egyik formája.

✚ *Mindig egyforma az a lélek, ami lényhez tartozik?*

Nem bizonyítható, és nem tagadható a lélek milyensége (léte sem), így nem is tudjuk erre az autentikus választ. Vélhetőleg, a kérdés elemzése után, korrektebb, de csak hipotetikus megoldáshoz juthatunk.

Egyforma-e a lélek? Az „alaplélek”, akit a teológia és hívők Istennek vesznek állandó, akik nem részei az „alapléleknek”, hanem matériába öltözve távol vannak, azokra nem mondható el egyértelműen, hogy mindig egyforma, sőt nagyon nem. Indirekt transzcendens bizonyítékok alapján feltételezhető, hogy fejlődhet, zuhanhat, tágulhat, zsugorodhat, és ebből egyik sem igaz, mert a mi földi fogalmaink nem igazak a transzcendens világban.

Talán úgy fogalmazhatnám, hogy a lélek örök, elpusztíthatatlan erő, de mégis „kisebbedhet”, ami azt jelentheti, hogy veszíthet az erejéből, viszont ennek van határa, a megsemmisülésig nem juthat el, mert arra teológiai megfontolások alapján is képtelen. Feltételezhető, hogy a lényt alakítja ki a lélek, és az anyag olyanná lesz, ami mutatja a lélek milyenségét, „mintáját”. Így egyforma – természetes úton létrejött – emberek azért sem lehetnek, mert más a lélek milyensége, tisztasága, „fénye”, ereje.

Viszont régi meggyőződésesem az, hogy ami életjeleket mutat (sőt azon túl is, mert nem biztos, hogy mindent észlelünk és az sem biztos, hogy csak az az életjel, amit mi annak veszünk), az anyagban ott kell lenni valamiféle szintű léleknek. Az számomra nem elfogadható, hogy ez a sokat bíralt panteizmus, mert ha jól meggondoljuk, ez a valóság.

Nagyon sok variánsa van a lényeknek, és ebből az emberiség egy minimális részt képvisel. Emberként is sokféle megnyilvánulásban vagyunk jelen, még ugyanazon személy esetében is, pl. kisgyerek, öreg, sovány, kövér, nő, férfi, okos, buta stb.. Rengeteg lehetőség.

Prohászka Ottokár *Magasságok felé*, Szt. István Társulata, gyűjteményes díszkiadás 191.o. *„Nem lehet tehát eléggé hangsúlyoznunk, hogy igenis levőfélben, alakulófélben vagyunk, hogy az életfolyamat, mely nem kész, s hogy az öntudat arculata sok értelmi, érzelmi s értékelési vonást, illetőleg nagy elváltozásokat szenved.”* Ha két változó (emberben test + lélek) egészéről beszélünk, akkor esetleg küzdenek egymás ellen, így nincs stabilitás, nem is lehet. Miután ez az egész egy kontinuitás, nem gondolhatjuk, hogy az emberi lényben a test és lélek egymásra hatása nyomán a lélek minősége nem változik meg. S talán épp ez a cél, a jó, a felemelő energiával teli változást hoz, de ez lehet más irányú is, így nem mindig a kedvező irányba dőlnek el a dolgok.

Ha úgy kérdezem meg, hogy ugyanaz-e a lélek, ami egy adott lényhez az életében tartozik, erre 95-%ig azt lehet mondani, igen. De a kimaradt kis rész nagyon komoly meditálni valót ad elénk.

Prohászka Ottokár *Magasságok felé*, Szt. István Társulata, gyűjteményes díszkiadás *„Még mindig járod a látóhatárnak végtelenbe nyúló körzeteit, s gondolod, hogy azokon járva pihenőre találsz? Nem unod az utcai gyerek, a csibész szerepét, aki egész nap szaladgálva, minden kapufélfánál megállva, minden udvarba betekintve, az otthont alig ismeri? Nézd, ajtó-kaput nyitottam; gyere be, légy itthon!”*

Az emberiséggel tapasztalatom szerint az is a baj, ami az egyik magyar egyetem hallgatóival, lompos ruhákban járnak és szeretnek csak szentimentálisan keresgélni. Ugyanis szerintük ez a keresgélés olyan intellektuális, és halálig nem is akarnak semmit sem találni, nem akarnak nyitott ajtón bemenni, mert akkor el kellene köteleződni és aszerint kellene élni, de ettől nagyon félnek, meg ugye akkor félrehajtott fejjel, nagyon okosan nézve nem lehet tovább előadni a nagy kutatót. Pedig – annak, aki hívőként elfogadja – Jézus Krisztus megadta a választ, semmi szükség sem lenne erre a nagy keresgélésre.

Halhatatlan-e a lélek?

Az eddigiekben leírtak nyomán, mivel a lélek anyagtalan, így nincs is, ami elpusztuljon, ergo kimondhatjuk, hogy halhatatlan, alap, örök. Természetesen tudom, hogy így kijelentve ez a materialista szemléletben élőknek semmit nem jelent, mert saját maguk tévedéseinek a foglyai, sőt erre szocializálják a társadalmat is, mert most helyzetben vannak, így megtehetik. Bizonyítani nagyon nehéz a lélek halhatatlanságát, mert nem anyagi természetű, aminek méréséhez, valamiféle detektáláshoz

módszerekkel bírunk. Ami ezen túl van, arra ezek a módszerek nem jók.¹⁹

Bizonyításhoz oda kell túllépni, ahol a dolog, a jelenség van. Anyagi világból, anyagiasságot és módszereit megtartva nem lehetséges a lélek létének, halhatatlanságának autentikus vizsgálata, és bizonyítása sem. A katolikus egyház több könyvtárnyi munkájában bizonyítékokat tár elő, melyet a hívőnek nem nehéz elfogadni, de ez a nem hívőknek nem lesz meggyőző. Ez még messze nem azt jelenti, hogy nem igaz, hanem azt, hogy a durva módszereinkkel nem bizonyítható.

Lehetne logikai módszerekkel is valamiféle „bizonyítékokat” előállítani, de nem hinném, hogy lenne értelme. Például az evolúció véletlenül nem vehet ilyen irányt, vagy a természet nem tékozol, vagy hitetleneknek is lehetnek erre irányuló, jelzés értékű álmaik, tapasztalataik stb.

Az Egyház tanítása, és Jézus Krisztus tettei, feltámadása is bizonyíték, de a hitetlenre nem erőltethető rá.

Annak „bizonyításához”, hogy a lélek halhatatlan-e, marad a transzcendens módszerek bevetése, aminek gyakorlására és megértésére nem sok ember képes. S megközelítőleg ennyinek lesz elfogadható, de a lényegen nem változtat, annak ellenére, hogy az eredménye mindig is csak indirekt közlés lesz. S mivel kevés embertársunk rendelkezik valamiféle misztikus megértő képességgel, így ha a misztikus szinte „kézzelfogható” logikával is bizonyítja, csak a transzcendens érzékelésre képes ember fogadhatja el, vagy legalábbis gondolkodik el rajta. De a nem nyitottaknak, a nem érzékenyeknek ez semmit sem jelent, sőt talán a jelenséget közlő normalitását is megkérdőjelezi. Viszont ez nem az ő problémája, ezt minden misztikusnak el kell tudnia viselni.

Vannak a misztikán kívüli (inkább ezoterikusnak hívjuk) jelenségek, észlelések, melyek elfogadása nagyon nagy kritikai, hitelességi vizsgálatot igényel. Erről ír alábbiakban Prohászka O. *Az elme útjain (bölcseleti dolgozatok)* Szt. István Társulata, gyűjteményes díszkiadás 164.o. „*Tagadhatatlan tény, hogy van a spiritizmusban sok bámulatos jelenés s meglepő adat, melyeknek láttára természet-tudósok s nagyhírű férfiak is megadták magukat, s nem röstelkedtek bevallani, hogy őket a spiritizmus teljesen meggyőzte a lélek halhatatlanságáról; s mi mégis kénytelenek vagyunk kijelenteni, hogy a spiritizmus, amint az most végzi kísérleteit, nem elégít ki minket s tudományos bizonyosságra nem tudja emelni a halhatatlanságnak empiriáját.*”

Láthatjuk, ezt a problémát Prohászka is említi, valamint azt is, hogy a nem pontosan koordinált, nem ismert indokú cselekedet miatt (pl.: ellenállhatatlan közlési/szereplési inger, vagy jó pénzszerzési lehetőség stb.) ez veszélyes, megtévesztő is lehet. Azt láthatjuk, hogy mai napig

¹⁹ Teológia szakdolgozatomban, ezt a témát dolgoztam ki, hogyan halhatatlan.

sok információt a különböző ezoterikus irányzatok hoznak „be”, de nagyon nagy óvatosságot kíván az elfogadásuk, mert jelentős részük nem valós, több kárt okoznak, mint hasznot (nagy a zavar ezen a téren is). Ugyanakkor nem vethető el, mint ahogyan ebben az írásban közölt gondolkozás sem, mert mindent meg kell vizsgálni, és nyitottsággal szemlélni, és ami jó, be kell építeni.

„Igazolásnak” megmaradnak az autentikus életükkel is igazolt misztikusok tapasztalatai, amikről az Egyház nagyon helyesen gondoskodik, hogy ha valamit is számít, akkor ellenőrzött legyen. (Az igaz sokat kell rá várni, mert az Egyháznak nem sürgős.)

Ezek a misztikus tapasztalatok egységesen afelé mutatnak, amit magam is tudok; hogy lélek van, halhatatlan és úgy működik, ahogyan ebben a cikksorozatban leírtam. Akik ilyen életet élnek, ilyen tapasztalatokkal rendelkeznek, azoknak sokkal valóságosabb ez az egész, mint az anyagi világ, mert ők már más aspektusból szemlélnék.²⁰

Az egyik legnagyobb misztikus, Avilai Szt. Teréz a maga sajátos stílusában így ír a megtapasztalásáról.

„Mielőtt a léleknek elragadtatásban volna része, ... Még ugyanis nem lett annyira fiává ennek a hatalmas Sasnak, hogy szembe tudjon nézni ezzel a Nappal; s ha csak egy kicsit tartja is nyitva a szemét, egészen piszkosnak látja magát, s eszébe jut az a vers, amely így hangzik: „Ki lesz igaz a te színed előtt?”²¹ Ha beletekint ebbe az isteni Napba, annak fénye kápráztatja; ha pedig magára néz, akkor az iszap tapasztja be a szemét és vakítja meg ezt a kis galambot. S tényleg igen sokszor teljesen megvakul s némán, megilletődve, s megsemmisülve áll ott ama felséges dolgok előtt, amelyek eléje tárulnak.” Önéletrajz Num. 2.932/1927. 95.o.

Ennél finomabban a valóságot nehéz lenne közölni. Jönnek azok a logikai érveim is, melyek A. Szt. Teréz emberi mivoltát jellemzik, hogy nem egy elszállt, lába földet sem érintette nő volt, hanem pont az ellenkezője, ezért is lehet Neki hinni! Szent Teréz misztikus volta ellenére nagyon is földön járt, vidám volt, állandóan építkezett, kolostorokat alapított, jó volt a humora és végtelenül agilis volt. Zseniális aggyal rendelkezett, a másik oldalon meg eltűnt Isten végetlenjébe, és ontotta az „onnan” kapott közleményeket, magyarázatokat, vigasztalásokat stb.

Annyira normális volt, hogy soha nem keveredett össze a tudatában, hogy a 3D-ben van-e vagy Isten világában, és ez rendkívülien fontos

²⁰ Hasonlatos ez ahhoz, amikor egy tanyasi gyerek elmegy New Yorkba, hiába megy haza, valami végleg, visszavonhatatlanul mássá lett benne, és már soha többé nem tud csak tanyasi lenni.

²¹ Zsolt. 142, 2. „Quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vives.”

szempont.²² De nem Ő az egyetlen, földi létünket beborította a különböző korokban élő, Isten kegyelméből működő misztikus szentek sora, akik azokról is gondoskodnak, akikhez másként nem jutnának el e nemes tudás, lelki táplálék.

Konklúzió: Halhatatlan-e a lélek? Igen az, de a földi módszerekkel csak indirekt módon tudom bizonyítani, ahhoz is nagy nyitottság kell, hogy felfogják.

Folytatódik-e „valami” a testi halál után, és hogyan?

A kérdés megválaszolására ugyanazok a nehézségi kritériumok érvényesek, melyek a lélek halhatatlanságára vonatkoznak, így ezt nem ismételve.

Mielőtt belemennék a témába, pár kellemetlen, talán irritáló gondolatom van.

- Az egyik, elképzelhető az is, hogy ez a földi élet egy kísérleti telep a magasabb rendű élet számára, hogy megfigyeljenek (persze ezzel semmi sincs megoldva, csak eltoltam a választ pár dimenzióval feljebb). S ha így lenne, akkor sem omlana össze az elképzelés, amiben gondolkozom.

- A másik: ebben a számítógépes szimulációs világban (ami a lehetőségek kezdete csak) sok fiatalban is felmerül a kérdés, mi van akkor, ha ez nem igazi, csak szimulált világ, kissé hasonlatosan Platón barlanghasonlatához. Teológiailag az embert, mint lelkes lényt, személyt szemlélve, komoly gondokat okozna, ha ez lenne az igazság. Viszont azt is végig kell gondolni, hogy az eddigi szimulációkat, többségében valamilyen modell alapján készítették...

- Valamint ott van a buddhista és más keleti világképek sora, melyek az egészet csak kápráztatnak, maya-nak, a tudatunk/akaratunk termékének veszik, amit mi az akaratunkkal, vágyunkkal teremtettünk, mi is szüntethetjük meg. (Ebben a különösen kínos az lenne, hogy el is tudjuk pusztítani.) Az utóbbi felfogást némi módosítással, logikai szempontok alapján talán el is lehetne fogadni.

Az előző rész gondolati stílusát folytatva; semmi értelme sem lenne annak a magas biofizikai, kémiai szervezetségnek, ami pl. az ember, ha nem lenne az életének kontinuitása, ezzel együtt oka. Oka viszont nem lehet csupán az, hogy véletlenül megszületik, majd meghal, és közben jól-rosszul él. Többnyire az életnek ezt a megnyilvánulását tekintve még

²² Ugyanis kósza idegbetegek szövegei nagyon lerontják a misztikusok megítélését.

azt is elmondhatjuk, hogy egyénre lebontva sokak életminősége igazságtalannak is tűnhet. Sokszor előfordul az, hogy például a gazemberek jól, egészségesen élnek, tisztességes emberek nyomorognak, betegek stb.

Minden logikus érvet végiggondolva eljuthatunk addig, van tovább, kell, hogy tovább is legyen, és ez nem önbecsapás és nem pusztán önvigasztalás.

A legnagyobb érv – a hívőknek – Jézus Krisztus feltámadása (tárgyi bizonyítéka a Torinói Lepel is a „hit” körébe utalt, s ennek jó oka van), ami ékes bizonyítéka annak, hogy semmit sem tudunk az egész emberi élet menetéről. Még ma is (sokak szemében) újdonság az, hogyan zajlott le a feltámadás. Az igaz, hogy ha a 2000 év misztikus élményeihez szorosan kapcsolódó, saját misztikus tapasztalataim alapján nem győződtem volna meg a továbbiakról, akkor nagy valószínűséggel bizonytalanabban állítanám, amit hiszek.

Az alábbiakat a világért sem azért idézem, hogy A. Szt. Teréznek ártsak (nem is tudnék, soha nem is akarnék) csak megerősítésül, hogy ez sem lehetetlen, mert a lélek nem halott – ugyanis halhatatlan – csak nem ebben a fizikai formában van. Ha valaki érzékeny, mint pl. Teréz, miért ne tudná úgy megélni, ahogyan éppen van, ami lehetséges.

Avilai Szt. Terez Önéletrajz 193-194 o. *„Ugyanazon éjjel megjelent nekem a szent Alcantarai Péter testvér, aki akkor már halott volt, de mielőtt meghalt volna, értesült arról a nagy tiltakozásról és üldözésről, amely ellenünk támadt, s még írt is nekem, kifejezve örömét afölött, hogy ez az alapítás akkora nehézségekbe ütközik;²³ szerinte ugyanis ez biztos jele annak, hogy ebben a zárdában nagyon híven fogják szolgálni az Urat; ezért igyekszik az ördög azt minden áron megakadályozni. Végül pedig azt írta, semmi áron se egyezzem bele abba, hogy évi jövedelmünk legyen.... Megjegyzendő, én ezenkívül már kétszer láttam őt, amióta meghalt, mégpedig nagy dicsőségben. Így tehát nem is ijedtem meg tőle, hanem ellenkezőleg, nagyon örültem; mert mindig megdicsőült testtel láttam megjelenni, nagy mennyei boldogságban, ami azután engem is egészen boldoggá tett. Emlékszem, mikor először láttam, egyebek közt elmondta nekem, mekkora boldogságot élvez, s hogy mennyire áldja az a szigorú vezeklését, amely ekkora jutalmat érdemelt ki számára”*

²³ Alcantarai Szent Péter ezt a levelet 4-5 nappal halála előtt írta. Dáza Gáspár ugyanis elment hozzá Arénasba, ahol szerzetének zárdájában betegen feküdt, s elmondta neki, hogy mekkora támadásoknak van kitéve az új alapítás. A Szent erre összeszedte utolsó erejét, hogy e sorokat megírja, s előszóval is számos utasítást adott Dázának, ezzel is mutatva, mennyire szíven viseli ezt az ügyet.

Igaz, még az emberek többségének ez sem jelent semmit, mégis el kell mondani: van folytatás, talán az egész most olyan lehet, mint amikor egy kis kiragadott szakaszt szemlélünk.²⁴

Valamint vannak olyan ezoterikus jelenségek is, mint pl. a halottlátás (ami igazából lélekészlelés).²⁵ Ezeket a dolgokat nem lehet semminek venni, ahogyan a halálból visszatértek vallomásait sem. Alább leírom egy ismerősöm vallomását, ami szintén bizonyítja, hogy van tovább.²⁶

Mi és ki, miért van az ember?

Vélhetjük, de biztosan nem tudhatjuk, ki és mi az ember, ezért együttgondolkodásra hívom az Olvasót. Sok meglepetést okozhat, mert a mai szinten az embert csak egy kissé bonyolultabb biológia, fizikai, biokémiai egyednek veszik, de a mai formájában az ember ettől sokkal több. Rendkívüli érzékenységgel, kiszámíthatatlan emocionális működésekkel, sokféle gondolat- és érdekmotivációk elegyével tevékenykednek. Ha még azt is beszámítjuk, hogy az életkor előrehaladtával is változnak, akkor az ember akár lehet olyan is, mint egy előttünk elfolyó folyam, amibe ha belelépnénk sem ugyanaz lenne, mint az első percben volt. Mi-

²⁴ Van, akinek ez örömet jelent, és van, akinek súlyos, elgondolkoztató félelmet okoz az életének a silánysága miatt.

²⁵ Egy szavahihető ismerős vallomása, aki „látja”, érzékeli a lelkeket akár élő, akár halott. Elmondta, hogy egyszer egy 50 év körüli férfit nézett meg 3 családtagja előtt, aki frissen halt meg és a családtagok hitetlenek voltak. Ebben a hirtelen jött tragédiában vigaszt jelenthetett nekik, ha bebizonyítja, hogy van tovább, nincs is halál csak a test költözik el. Nem részletezem mit mondott, de egy dolgot kiemelek. A család megkérdezte a szívinfarktusban elhunyt férfitől, mi volt az, ami utoljára a legnagyobb örömet okozta neki. A halott egy ablaktörőt mutatott, amit a kocsijára éppen felszerelt. Az ismerősöm elmondta; ez elég szokatlan dolog volt, alig merte elmondani mit lát, de mikor elkezdte, hogy ablaktörő nagy sírás-rívás lett, mert utólag kiderült, hogy előtte való napokban cserélte ki és nagyon örült milyen jó, és hogy eredetit kapott. A család elképedve, de azt illetően, hogy van további lét, hívón ment el. Meggyőződtek arról, hogy ezt senki más sem tudhatta csak az elhunyt és ők.

²⁶ Szintén egy jó ismerősöm vallomásából: „Amikor csípőprotézissel műtöttek, nagyon rossz altatóorvos volt, és ki is vérezhettem. Kifelé toltak a műtőből, miközben rettenetes fájdalmaim voltak, de csillapítót nem adtak, mert a vérnyomásom kritikus volt. Míg toltak ki, közben még láttam az ajtó fölötti ajtófának a felső részét. Egyszerre olyan végzetes kábulatot éreztem, és azt még hallottam „leesett a vérnyomása, vissza, vissza!” Közben teljesen elmúlt minden fájdalmam, szabad és békés voltam, nagyon jó volt. Soha nem éreztem ilyen nagy megkönnyebbülést. Boldog voltam. Igaz, valahol messzebb magamtól hallottam a hisztit, hogy meghal, elveszítjük stb., de teljesen hidegen hagyott, mintha nem is rólam lenne szó! Az ő bajuk – gondoltam – csak engem hagyjanak békén. Egy idő múlva azonban kegyetlen nagy fájdalmam lett, visszahoztak. Igen mérges és ideges lettem, miért nem lehetett otthagyni, mert annál jobban soha nem éreztem magamat. Miért kínoznak itt? S ők csak toltak vissza, a szenvedéses életbe.”

ért is? Olyan rejtett működései vannak (már amennyit eddig felfedeztünk), amit a tudományos világ hipotézisekkel próbál magyarázni. Például: Miért van ilyen méretű agyunk, és mégis az egészet mire használjuk? Amit végleg nem tudtunk tisztázni, hogy mit tudhatunk még, mire vagyunk képesek, milyen céllal van ekkora, látszólag nem kihasznált kapacitásunk. Azt tudjuk, amit nem használunk, az elszorvad, lásd pl. izmok. De az agy általunk fel nem ismert tevékenységi területe az evolúciós fejlődés alatt sem pusztult el. Akkor pedig a logika szerint működik, kérdés, mit tesz? Azt is többé-kevésbé felismertük, hogy a gondolatainknak, ill. akaratunknak mekkora ereje van az egész ember működésére. Lehet, hogy itt van a megoldás, csak erre még nem fókuszáltunk rá? Nagy és kihasználatlan erők lehetnek a birtokunkban – erről időnként egy-egy kipattanó szikra árulkodik, pl.: Einstein zsenialitása –, olyan terület, amit ha megismernénk, tudatosan fejlesztenénk, felérne pl. Edison felfedezésével.

Az embereknek olyan képességei, tehetsége lehetnek, melyek nagyon is felkavarják az állóvizet, melyet a szkeptikusok legszívesebben börtönnel honorálnának, mert fáj nekik, hogy a zsenik tépegetik a ketrecet, amit a fejükön hordoznak. S ahelyett, hogy elgondolkoznának – úgy tűnik, nem mindenki képes rá – médiahadjáratokat folytatnak, lejáratják azokat az embereket, akik már kidugták a fejüket az iszapból. Úgy tűnik, butának lenni divat, nekik nem fáj, a többit meg nem érdekli. Valóban fájhat a feltépés.

Mik is ezek? Ilyenek lehetnek a parajelenségeknek nevezett dolgok. Például a bilokáció, amelyre némelyik szent képes volt. Vagy gondolati érintkezés, mely szinte azonnal, földrészek között is működik. Vagy a mély elmélkedés képessége, ami transzcendens világba visz, és onnan információkat hozhat. Vagy időben órákkal, napokkal vagy hónapokkal korábban pontosan érzékelni a majd lejátszódó eseményeket. Nagyon sokáig lehetne sorolni a mai tudományos szemlélettel nem magyarázható, vagy erősen félreértelmezett példákat. Biztos, hogy van magyarázat, még akkor is, ha nem ebben a 3D-ben²⁷ találjuk meg, és semmi nem kötelez a tudatlanságunkon kívül, hogy csak itt keressük, mert még a kúti béka szemléletében van a földi gondolkodás.

Ez a finomabb működési lehetőség – mint tény – sem lényegtelen, ha arra gondolunk, hogy amikor szinte minden élet-halál harc a fennmaradásért, a táplálékszerzésért folyik (főleg az állatvilágra jellemző, de némileg az emberek is ebbe a körbe tartozhatnak), mégis van ilyen „fennköltebb” jellemzője az embernek. Ez azt mutatja, hogy az ember (potenciálisan) mennyivel magasabb fejlettségi szinten van/lehet, és a cizelláltabb lelkű embereknél ott van a humánus viselkedés, szociális érzék, az

²⁷ Harmadik dimenzió

önzetlen szeretet. Ezek a dolgok csak úgy a szokásos érvekkel nem magyarázhatóak.

Ki is az ember?

Ha reálisan nézzük, lehetőségeit tekintve egy valóságos csoda. Sokkal több, mint gondolnánk. Úgy kellene az emberiséget „tartani” az államoknak, politikának, hogy ezt a maximumot, amire képes, kihozzák belőle, és ne leépítsék. Nem szabad leállítani, bekorlátozni az agy speciális fejlődési képességét ²⁸ passzív tudás sulykolásával, egyediségek letörésével. Arra kellene törekedni, hogy ösztönözzük a gyerekeket arra, hogy az információk közötti összefüggéseket egyedi módon is feldolgozzák, befogadják.

Igaz, erre már jó pénzért vannak speciális iskolák, de nem ez az általánosan elterjedt. Az ember egy elit lény lehetne, ha tudatosan fejleszténénk és engednénk felismerni, mi van benne. Más lenne az egész földi élet, ha nem a mai mód, hanem egymás fejlesztése, tisztelete, szeretete határozná meg az emberi faj életét.

Az ember hogyan működik? Miért van a földön? Miért most született, miért pont ebbe a környezetbe?

Biológiailag, kémiaiilag, biofizikailag hozzávetőlegesen tudjuk, hogyan működik az ember, mint élő anyag. De több mindent nem tudunk, pl. miért áll meg a működése, ha nem anatómiai ok áll a háttérben. Pl. a csecsemőhalál, vagy hirtelen szívleállás, skizoid betegségek stb. Vagy miért lesz az egyik ugyanabban a környezetben betegebb, mint a másik, mivel akadályozódik meg a betegsége, vagy mi inspirálja, hogy kifejlődjön. Erről is van némi képünk, de sok meglepetés lesz még. Véleményem szerint, itt, ahol többségében lelki, spirituális okok állnak a háttérben, még nagyon sokat fejlődhetnénk a gyógyítás, ill. prevenció területén.

Amit végleg nem tudunk az a sokféleség, és beláthatatlan mennyiségű, minőségű egymásra hatás, ami működésében befolyásolja ezt a rendkívül bonyolult és érzékeny szervezetet, ami az ember. Lelki, idegi, környezeti (pl. Hold fázisai), fel nem ismert tudatalatti okok (miért lesz valaki 18-szor öngyilkos, és hogyan lehet leállítani), mind belejátszanak a kívülről ugyanannak a személynek tűnő lény működésébe.

Igazságosság vagy igazságtalanság elve ez, vagy vehető-e annak, hogy valaki most itt a földön van és nem másutt, ahol talán sokkal jobb lenne

²⁸ Amit egy-egy rossz tanár, egy rossz képzés – ami általános –, kitörli a gyerekből.

neki. Ezt pusztán, a mai tudományos szemlélettel nem lehet megmagyarázni. Bizonyos fajta istenképi szemlélettel (ami nem csak dogmatikus) annál inkább juthatnánk logikus érvekhez. Magam ezt képviselem, de ebben a cikkben nem ismertetem, mert az túl nagy terjedelmű és már teológia lenne. (De ez sem bizonyító erejű a mai világban, pedig jobbat tehetné az emberi létet, azzal is, hogy célirányosan halad.) Ugyanúgy arra is választ kaphatnánk, miért most született, miért pont ebbe a környezetbe?

Rengeteg kérdés lenne még, miért éppen ebben az időszakban van itt az adott lény, mi a feladata, miért így néz ki, miért azok a szülei akik, miért azon a földrészen van ahol. De az is kérdés lehet, hogy őt jobban szereti az Isten, mint másikat? Miért éppen vele történnek csodálatos dolgok és a többivel miért nem? Látható, a kérdéseimet a végtelenségig sorolhatnám.

Ezekre, az egész emberiséget feszegető kérdésekre sok vallás (legalább ők...), megpróbál/ akar választ adni, de – amennyit ismerek, azokból nekem, mint nagyon kritikusnak – egyik sem ad, mindenben megfelelő, a XXI. század emberének elfogadható választ. Ha a katolikus teológiát nézem, nem hinném, hogy olyan választ tudna adni, ami mindenkinek elégséges és elfogadható lenne, pl. arra a kérdésre, az egyik miért ronda és púpos, vagy miért éhezik, vagy miért dúskál a javakban, és a másik miért nem? Erre a materialista szemlélet szimplicizált módon, de az sem elégségesen, megválaszolna.

Van-e rendszer és igazságosság ezeknél a tényeknél? Ha a vallások szinkretizmusát elvégezzük (s ez ügyben sokaknál kudarc lett a vége), esetleg akkor kaphatunk teljes, valamennyire megnyugtató választ. Ez nem megalkuvás, nem kell egyiket sem bántani, sem felháborodni. Ha valamit érthetőbbé tesz a másik vallás, akkor vehetem úgy is, pl. ha nekem szellős s fehér köpenyem van, akkor kérhetek rá a másiktól piros övet, hogy összefogja, nem? Nos, ennyire kellene párbeszédet folytatni az emberiség tudatossá tétele érdekében.

Orvostudomány területén az alábbi kérdéskörre legjobbnak, legérdekesebbnek az alábbi megközelítést találtam, ami tőlem sem áll távol.

✚ *Mikor távozik az élő az emberek sorából? Ugyanis időpontja abszolút rejtett előttünk. Hogyan távozzunk, mi történik abban a pillanatban? Mi van az egész után, folytatódik, meddig tart? Van vége?*

<http://444.hu/2013/11/15/a-kvantumfizika-szerint-van-elet-a-halal-utan/>

Robert Lanza amerikai orvos, tudós, tudományos igazgatója az Ocata Therapeutics-nak, a Wake Forest Orvostudományi Egyetem professzora – aki nagy támadások, kritikák élvezője – szerint: „...nem a világegyetem,

hanem a biológiai élet a valóság alapja, és az teremti meg a világegyetemet, vagyis az emberi tudat határozza meg a tárgyak formáját és méretét.”
(biocentrizmus)

Talán azt is jelentheti Lanza professzor elmélete (amihez hasonló 5 éve leírtam könyvemben is...), hogy a halhatatlanság más dimenzió, aminek sem ideje sem tere nincs, így valójában nincsenek térbeli és időbeli határai. Utalhat arra is, hogy létezik multi párhuzamos világ is. Mivel tudatunk sokkal több, mint gondolnánk, akármi is történhet, a variációk száma kimeríthetetlen a multiverzumban.

A halál a hagyományos értelmében nem létezhet, csak váltások vannak, de azon is el kell gondolkozni, ezek tudatosak vagy tudatalatti működtetésűek-e?

Magyarán függ-e tőlünk a testi halálunk bekövetkezése. Kérdés, mélyen, igazán mit akarunk, ha akarunk lenni vagy nem lenni, akkor elmondhatjuk, igen. Sokszor idősebbeknél hallani lehet; fáradt vagyok, nincs más célom, unom, menni kéne. Nem lehet, hogy ilyen tudatos vagy tudattalanul megfogalmazott kívánságaink is teljesülnek, és jön a váltás?
Uo. *„Az elmélet szerint végtelen számú párhuzamos világ is létezik egymás mellett egyidejűleg. Lanza szerint minden, ami akár meg is történhet, meg is történik a multiverzumban, így a halál a hagyományos értelmében nem létezhet. Szerinte az életünk olyan, mint egy élő virág, ami halál után újra kinyílik a multiverzumban....”* **

Valóban kissé olyan lehet, mint amikor a tulipánhagymát ősszel kiszedem a földből, megtisztogatom, a kicsinyeit külön kezelem, de azok is vannak, és visszahelyezem a földbe – ugye valamiféle világba –, látható, hogy ugyanaz a hagyma kihajt, de nem ugyanazt a virágot látom, mert közben történtek a dolgok. Magam is vallom ²⁹, a tudatunk nélkül semmi sem lenne, illetve azért van ez a valami, mert a mi lelkünknek erre van szüksége, és ezt Isten, aki tér és idő nélküli, aki mindig mindent tud, a mi akaratunkat is, előre „megteremti” / lehetővé teszi, hogy az Ő végtelen erejéből/ fényéből ilyen sokféle „anyag” lehessen. (S – szerintem ezt nevezik teremtésnek.)

Az a kérdés, hogy mit határoz meg a tudatunk, mára egyre jobban előtérbe kerül, holott az emberek többségének évezredekig fogalma sem volt arról, hogy kik és milyen képességeket hordoznak. Azt sem tudták, amit ma úgy tűnik (a pszichológiai gondolkodásban is), egyre jobban

²⁹ S másként nem tudok, nem is akarok gondolkozni, mert ennek meggyőződésem az igazáról; hogy ez az egész a legfelsőbb anyagtalan végső Végtelen erő, energia, értelem működtetése alatt áll, **aki az Isten!** S nem érdekelhet, hogy ha a mai tudományos világ tudománytalannak minősít. Ez az ő bajuk, mert a gondolkodás sokféle lehet, de igazság egy van, és ez nekem az egyetlen végső igazság.

felismernek, hogy a tudati, főleg amiről nem túl sokat tudunk a tudat alatti/feletti impulzusok is belefolyznak és okai saját életünk milyenségének.

Egészében embertársaink nem tudják, hogy a saját akaratukkal mennyire teremtik maguk körül a sorsukat, ami a nem tudásuk miatt többnyire nincs összhangban a legfelsőbb „akarrattal”, így bajt is okozhat. Sajnos a szellemi képesség koncentrált működtetése sem általános, nem is ismert, holott hatásaiban felmérhetetlen erejű, amit csak részleteiből sejtethetünk. Pedig Jézus erre is adott választ: *Máté 17,20* Ő így válaszolt: „*Mert kevés a hitetek. Igazán mondom nektek: ha csak akkora hitetek lenne, mint egy mustármag, és azt mondanátok ennek a hegynek: »Menj innen oda!«, bizony az oda is menne. Semmi sem lenne lehetetlen számotokra.*” Nem túlzás, Isten ilyen kemény, összeszedett, fókuszált gondolkodásra hív minket, aminek a hatásait is közli a korabeli felfogás nyelvén. Nagyon fontos a hit abban, hogy ez igaz. Minden a fejben játszódik le, sokszor sokkal előbb is, mint gondolnánk. Jézus Krisztus is arra biztat, hogy hittel semmi sem lehetetlen nekünk. Igen, ez a hit elsősorban Isten felé kell, hogy legyen, de nincs írva az sem, hogy a képességeinkben ne bízunk, sőt biztat rá.

****Eddig is azt gondolhattuk, van örök részünk, a lélek, most pedig az egész halál jelenség egy teljesen más értelmezést kap. Azt pontosan nem tudjuk, a fizikai test anyaga változik-e valamiféle energiává, részlegesen vagy holisztikusan, vagy ki tudja hogyan. Amit ma a fizika tudománya igazol, azt le lehet írni, amit elmélkedésben kapunk azt is le lehetne, de nem ésszerű, nagyon sokat kellene magyarázni, hogyan jutottunk hozzá, és nem mindent szabad közölni, mert „kemény” és sok félreértésre adna okot.**

Hogyan távoznak, mi történik abban a pillanatban?

Ismerünk egy olyan mondást, amit Albert Einsteinnel szoktak összefüggésbe hozni; *"A halál optikai csalódás"*. A fentiekben egyrészt már írtam erről. Kétféle megközelítés:

1. *Lelki, teológiai alapon:* A távozás az a pillanat, amikor az anyagot elhagyja az örökrész, a lélek. A lélek anyagtalan, mérhetetlen, de jól észrevehető jelei vannak, hogy nincs már ott/elment. Sok ilyen ember mellett álltam, nagyon is látszik, mikor távozik a lélek, nem ugyanaz a test marad ott, mint amikor „lelkes” volt. Olyan, mint amikor valaki kibújjik a kabátjából, még felismerhető egy darabig a kabáton a forma, de nem sokáig. Nagyon jó lenne, gyen-

gédén presszionálni az embereket arra, hogy nézzék meg a szerezett halottaikat³⁰, mert akkor látnák, nem Őt temetik, hanem az elfáradt kiszolgáló részét. Lelkileg könnyebben meg tudnának békélni.

Nagyon megrázó és elgondolkoztató ezeknek az utolsó pillanatoknak a megélése. A test sokszor nagyon küzd, tudván, itt a vége. A lélek sokszor nem tudatos³¹, fél is. Így akár hónapokig is tarthat az agónia, a vonakodás, menjen vagy maradjon. Ilyenkor a legnyitottabb az ember, ezért ekkor kell(ene) mellé a transzcendens világban is „jártas” valaki, akinek bizonyossága van, és való, biztató, vigasztaló segítség lehet a haldoklónak³². Mikor a halál bekövetkezett, az ember, aki haldoklásában esetleg addig görcsökben, szétzilálva, fájdalomtól eltorzulva feküdt, visszasüllyed a régi formájába, mint amikor a vihar elül és többé nem tépi a falombját, halálos nyugalom lesz. Igaz, ez nem tart sokáig, mert lélek nélkül megkezdődik a visszafordíthatatlan enyészet.

2. Mai ténszerúséggel az exitusról. Biblia Job 17,14-15 *Hol tehát az én reménységem, ki törődik az én reménységemmel? Leszáll az majd a sír üregébe, velem együtt nyugoszik a porban.* Ez az ószövetségi felfogás a Jób könyvéből kissé tükrözi a mai – még – materialista álláspontot. Bele hullás a semmibe(?).

Tudományosan nézve az exitusnak vannak orvosi jelei, és ha ez bekövetkezett, akkor bizonyos a halál. Ilyenek; izomtónus csökkenése, megszűnése, lélegzet leállása, szívverés befejeződik, pulzus már nincs, pupilla és reflexek eltűnnek, bőrön jellegzetes jelek láthatóak, merevedés stb. Ha mindez bekövetkezik, akkor az addig embernek mondott lény, hulla jelzővel illetődik, majd az enyészettel párhuzamosan csak az emlékei maradnak meg. Itt sokan úgy vélik, be is fejeződött, és majd az utódaiban él tovább.

Viszont ez az egyszerűsített felfogás sok problémát is okoz. Más lenne a társadalom milyensége, ha nem ebben a nihilista felfogásban gondolkoznának. Más lenne az egyéni élet minősége, céljai is, ha lenne előtte transzcendens egzisztencia. Nem szabad az emberi társadalmat évezredekig tévedésben tartani, mert így nem tud kiteljesedni. Nagy kincs van az emberiség kezében, a végtelen lehetőség, amivel pillanatnyilag erősen úgy tűnik, nem tud mit kezdeni.

³⁰ Nem ragaszkodnának kórosan a hamvakhoz, s nem tölténék a temetőben a fél életüket, mikor az élők közt kellene lenniük.

³¹ Rendkívülien sok, lelkileg leépült lény van.

³² Mellette kántáló hívők sokasága többnyire zavaró, akkor nem ez kell a távozonak.

Mi van az egész után, folytatódik?

Plótinosz: Az Egyről, a szellemről és a lélekről, i. m., 85.

Plótinosz: „Ebben a látásban az, aki lát, többé nem látja azt, amit lát, mert innentől fogva nem különbözteti meg magát attól, amit lát; nem két külön dolgot képzel el, hanem valaki mássá lesz, többé már nem önmaga és nem önmagához tartozik, hanem eggyé válik az Eggyel, csakúgy, ahogy a kör középpontja egybeesik egy másik középponttal.”

Transzcendens szemlélettel nézve kijelenthetem, van folytatás, igazolásul sorolhatnám a jelentősebb filozófusok nagyon mély gondolait pl. Plátón, Plótinosz, stb. is, de ez még mérhetően, tudományosan ekkor sem igazolható. Mindenáron igazolás kellene, hogy hihetővé váljon annak, aki csak a 3D-ben gondolkodik?

Kérdés, célja-e Istennek és az egész „felépített” nagyon bonyolult rendszernek, hogy még azelőtt bizonyítékot kapjon, mielőtt erre megérík. Nem lehet-e ok az emberi nem értetlensége a 3D-s bizonyítékok rejtettségének? Annak, aki nyitott, mondhatnám már érett erre, annak ez nem kérdés, és befogadóan áll a lélek sokfélesége előtt, mert ő már ezeken a kereten túllépett! Tudja, hogy egy lény, még ha meg is halt a teste, más-ként tovább él.

Az egyfajta felelősség, hogy elmondjuk, a dolgok attól még vannak, ha többségében az emberi társadalomban nem is fogják fel, vagy nem hisznek benne. Nagyon kellemetlen állapot jöhet azoknak, akik csak az anyagi világnak éltek, sőt büszkék is tudatlanságukra, amit ők szkeptizmusnak neveznek. Ezek az emberek felélték a bónuszait, s nem tettek semmit sem a helyébe. Erről, hogy mi van utána, a tibeti halottas könyv, vagy az egyiptomi is jól ír; arról a hitrendszerrel is, hogy mit tegyen az imádkozó hozzátartozó, hogy az elhunyt jó helyre kerüljön.

Mi Európában ebben a kérdésben iszonyúan kulturálatlanok vagyunk.

A cikk írója: Varga Péterné/ Pável Márta, katolikus hittanár, az AQUILA Párt elnöke, 25 éve az AQUILA kat. közösség létrehozója és vezetője. Két könyve jelent meg (*Akinek füle van a hallásra, az hallja meg*, valamint *A misztikus teológia alapjai*) és egy *Hazafelé* címmel folyamatban van. Publikációi megtekinthetők a www.aqp.hu valamint a <http://www.sasmarta.eoldal.hu> oldalon.

Bainé Varga Katalin

A pályaválasztási teszt kidolgozása és annak létjogosultsága

Az alábbi összefoglalóban azt szeretném röviden bemutatni, hogy milyen ismervekkel rendelkezik egy jól kidolgozott pályaválasztási rendszer. Az összefoglalóban kitérek a magyarországi pályaválasztás történetére, jelen működési állapotára, azon tényezőkre, melyek az egészséges működés útjában állhatnak, és egy önkorrigáló rendszer kiépítési lehetőségére adok javaslatot.

Pályaválasztási tanácsadás definíciója

A pályaválasztási tanácsadás alapvetően két szempontot vizsgál pályaválasztás során. A pályaválasztás előtt álló személy egyéni kompetenciáit és az elérhető foglalkozásokat igyekszik egységes keretbe foglalni. Ugyanezeket a szempontokat emeli ki Wikipédia is. „A pályatanácsadás célja, az azt igénybe vevő személy pályaválasztásának, pályamódosításának elősegítése, és számára érdeklődésének, képességének, személyiségének és a munkaerő-piaci igényeknek megfelelő pályaterv kialakítása. A pályatanácsadás formái: a) pályaválasztási tanácsadás, b) pályamódosítási tanácsadás. A pályaválasztási tanácsadás elősegíti a pályaválasztási döntés meghozatalát, az e döntésnek, valamint a munkaerő-piaci keresletnek megfelelő képzési lehetőség kiválasztását. A pályamódosítási tanácsadás segítséget nyújt új képzési irány vagy foglalkozás megtalálásához olyan személy számára, akinek a szakmai képzettsége a személyiségének, képességének, valamint a munkaerő-piaci keresletnek nem felel meg. (<http://www.de-efk.hu/munkaerpiaci-tanacsado/>)”

A munka- és pályatanácsadásról, mint humán szolgáltatásról gondolkodva figyelembe kell vennünk azt, hogy melyek azok az alapelvek, amelyeket azok a szervezetek, amelyek a humán szolgáltatás bevezetését vállalják, képviselni kívánnak. A humán szolgáltatásnak hozzá kell segíteni a tanácskérőt, hogy az aktuális problémájára megoldást találjon. Fontos hangsúlyozni, hogy nem a tanácsadó fogja a problémáját megoldani, hanem saját magának kell megtalálni a számára legmegfelelőbb megoldást, de ennek megtalálásában a tanácsadó támogatóként, informátorként vagy lehetőségek feltárójaként, bemutatójaként vehet részt. A *tanácsadás* olyan pszichológiai ismereteken alapuló eljárás, amely a tanácskérőt tovább kívánja segíteni saját életútjának építésében.

A pályaválasztási teszt kidolgozása és annak létjogosultsága

A munka- és pályatanácsadás célra orientált, problémamegoldó tevékenység, amely személyes kontaktuson keresztül valósul meg a tanácskérő és a tanácsadó között. A folyamat célja, hogy egy meghatározott kérdéskör tisztázódjék a tanácsadó segítségével úgy, hogy interperszonális kapcsolatban információáramlás történik. Az információátadás olyan minőségben, olyan interakciókon keresztül valósul meg, ahogyan ezt tanácskérő igénye meghatározza. (Szilágy Klára 2012)

Pályaválasztási tanácsadás története Magyarországon

A XIX. század végén lezajló ipari forradalomra és annak igényeire meglehetősen későn született válasz. Az 1920-as években Klebelsberg szerrint, már csak abból a diákból lehetett „praktikus ember”, aki gyakorlatias és konvertálható tudással felvértezetten hagyta el minél magasabb iskoláját.” 1924-ben Bálint Antal vezetésével létrejön az első Nyilvános Pályaválasztási Tanácsadó Laboratórium, ahol pályaaalkalmassági vizsgálatokat végeznek munkanélkülieknek, valamint állást ajánlanak számukra. 1929-ben OTI képességvizsgáló Intézete megalakult, korszerű pszichotechnikai eszközökkel, az intézetet 1945-ben Mérei Ferenc vezetésével Fővárosi Lélektani Intézetté szervezik át, és 1947-re 10 megyeszékhelyen volt pályaválasztási tanácsadással foglalkozó részlege. A pályaválasztási tanácsadás folyamata politikai okokból később megszakadt. Egyrészt ebben az időben a pszichológia oktatás ideiglenes megszűnt, az addig működő egyetemi kart beolvasztották a Pedagógiai Intézetbe. A kor eszmerendszere, amely nem tudott mit kezdeni azzal az elképzeléssel, hogy egyéni, differenciált személyiségfejlődési útvonalakat is befuthatunk, - mely akár az előre eltervezett személyiség alakíthatóság koncepcióját is áthúzza -, nem engedhette meg magának, hogy ezeket a téziseket egyetemi szinten közvetíthessék. A pszichológia, a pedagógia a rendszer leegyszerűsített kiszolgáló rendszerévé, eszközzé vált. Egészen a 70-es évekig megmaradt a „burzsoá elhajlás” jelzője a pszichológiára, melyet csak szigorúan a szovjet pszichológiából átvett nézetekhez ragaszkodva lehetett puhítani, értve ez alatt Pavlov és kondicionált tanulás egyeduralkodó nézetét. Az 50-es évek politikai és gazdaságtervezési irányzatából kifolyólag jelentős munkaerő átrendeződés volt észlelhető és jelentős munkaerőhiány lépett fel bizonyos iparágakban. E hiány korrekciójára 1967-ben kormányhatározat döntött a pályaválasztási tanácsadásról és a továbbtanulás segítéséről. A határozat alapján el kellett érni, hogy a szakmájukat szerető fiatalok kerüljenek ki az oktatási rendszerből, továbbá a pályakezdő fiatalok sikeresen lépjenek be a munka világába, továbbá a lányok elhelyezkedését is támogassák. Ezen feladatok teljesítésére 1967-ben létrejött a Fővárosi Pályaválasztási Intézet, amely 1972-ben már országos lefedettséget biztosított, egységes vizsgálati módszerek alkalmazásával.

A pályaválasztási teszt kidolgozása és annak létjogosultsága

Az 1995-ben bevezetett NAT műveltségterületként emeli be a pedagógiai közgondolkodásba a pályaaorientációt. A pályaaorientáció elméletben elkezdődik az általános iskola 7-8. évfolyamán, és folytatódik a szakközépiskolák és szakiskolák 9. évfolyamain.

Az általános iskolákban azok, akik gimnáziumba készülnek, illetve akik gimnáziumban tanulnak, gyakorlatilag nem részesülnek pályaaorientációban, őket kizárólag a felsőfokú továbbtanulásra, egészen pontosan leginkább az érettségi-felvételre készítik fel az tanárok, intézmények, mely felkészítés középpontjában a tantárgyi tudás és kevésbé a személyes kompetenciák vagy éppen a munkaerő-piaci ismeretek állnak. Az utóbbi évek tananyagfejlesztéseinek köszönhetően ugyan megjelentek az általános képzésben (így a középfokú képzésben is) olyan elemek, melyek segítik a pályaaorientációt. Így az önismeret, a lisszaboni határozat óta alapképességnek tekintett szociális készségek fejlesztése, a kommunikációs készségek fejlesztése (a hazai középiskolák majdnem felében vettek részt kommunikációs témájú továbbképzésen a tanárok) vagy éppen az alapszintű közgazdasági, illetve társadalomismeretek beépültek a tananyagba. Ez azonban távolról sem elégséges ahhoz, hogy lehetőségeiket és önmagukat jól ismerő, képzési stratégiájukat megtervezni, felépíteni tudó fiatalok kerüljenek egyfelől a felsőoktatásba, másfelől a munkaerő-piacra.” (Lannert Judit (2009))

Ma Magyarországon elvileg sok információ áll a döntés előtt álló fiatalok rendelkezésére, azonban ezen információk általában elavultak vagy egy régmúlt rendszert idéznek. Ráadásul ezen szolgáltatások nem interaktívák, nem partnerként kezelik a felhasználókat, résztvevőket. Ugyanakkor a szervezeti, információs keretek sem kialakultak, nincsenek egyértelmű kompetenciák. A helyzetet leginkább az jellemzi, hogy egyes szakfeladatokra szerveződött intézmények (főként felsőoktatásra) és ebben járatos szakemberek vannak jelen, de egymástól eltérő szellemben, olykor eltérő érdekekkel azonosulva végzik munkájukat. Az egységes, korszerű tanácsadói szemlélet elősegítése minden szervezetnél, valamint az egész tanácsadói rendszer egységes nemzeti stratégia kereteibe helyezése és átláthatóságának biztosítása még nem kezdődött el.

„Általános probléma, hogy a primer információk még – ha nehézségek árán is – összegyűjthetők, de **hiányzik egy olyan karrier-tanácsadási rendszer**, amely nemcsak a tanulási lehetőségek kínálatával, a részvétel formális feltételeivel foglalkozik, hanem a tanulmányok sikeres elvégzéséhez szükséges kompetenciákról, ezek megszerzésének lehetőségeiről, a továbblépésről, az elhelyezkedési esélyekről is támogatást nyújtana. Ezek a lehetőségek részben a releváns információk hiánya (a végzettség értékéről, a munkaerőpiac igényeiről nincsenek az egyén számára is értelmezhető felmérések), részben az ilyen intézményrendszer hiánya miatt nem állnak rendelkezésre. A sikeres pályaaorientációs tevékenység

A pályaválasztási teszt kidolgozása és annak létjogosultsága

egyik alapja, hogy az oktatási, szakképzési intézmények naprakész információval rendelkezzenek a munkaerőpiacról, az aktuális keresleti-kínálati viszonyokról.” (Lannert Judit (2009))

Jelenleg Magyarországon szervezett formában egyedül a Mérei Ferenc Fővárosi Pedagógiai és Pályaválasztási Intézet nyújt pályaválasztási tanácsadást, képességvizsgálati- és iskolaválasztási tanácsadást. Az előjegyzési idő közel 2 hónap, míg a tanácsadásra várók ki tudnak tölteni minden alkalmassági tesztet. Továbbá www.epalya.hu portálon találunk munkaköri leírásokat FEOR-hoz rendelve, mely részletes leírást tartalmaz a munkakör betöltéséhez szükséges szakképzettségről. Illetve www.afsz.hu és a Nemzeti Foglalkoztatás Szolgálat oldal ugyancsak FEOR-hoz kötött munkaköri leírásokat, feladatcsoportokat, illetve a munkakör betöltéséhez szükséges kompetencia listákat tartalmazza. Ezen kívül néhány közhasznú társaság, alapítvány foglalkozik pályaválasztási tanácsadással, de mint ahogy jeleztem nem egységes formában, szakmai tartalommal, sem azonos irányú tevékenységgel. Talán az egyik legfontosabb hiányzik ebből a munkából: az egységes irányvonal, a tanácsadások keretrendszere és felelősségi köre, amelynek szabályozása egyértelműen állami feladat.

Ami erőteljesen a pályaválasztási tanácsadás elfogadása ellen hat

Érdekes történelmi jelenség, hogy a szülők még a mai napig is jobban ragaszkodnak az egyetemi, főiskolai végzettséghez, mint egy középfokú szakmai végzettséghez. Nem végeztem széles körű adatelemzést, hogy a szülők miért preferálják jobban a felsőfokú végzettséget, mint középfokút, de nagyon gyakran tetten érhető volt a saját, vagy az ő szüleik élettörténete, melyben a felsőfokú végzettség megszerzése a helyhiány és magas tanulmányi eredmény elvárások miatt csak álomszerű lehetett, míg a mindennapjaikban a felsőfokú végzettséggel rendelkező kollégák jobb módon való élése modell értéket képviselt számukra, mely jobb módot a gyermekeik életében biztosítani szeretnék. 90-es évektől folyamatos emelkedés volt tapasztalható a főiskolai és egyetemi hallgatói létszámban, lassan egy-egy évben ugyanannyian tanultak tovább főiskolán, egyetemen, mint ahányan érettségiztek (természetesen a szám csatlóka, hiszen sokan 30-40 évesen kezdték el az első főiskolai tanulmányukat). Ennek szellemében a szülők nem foglalkoznak a gyerek pályaválasztási lehetőségeivel, egy cél lebeg szemük előtt, hogy a gyerek bejusson valamilyen főiskolára, majdnem teljesen mindegy, hogy melyikre. Mivel ez az egyetlen célállapot, amit szülőként elfogadnak, amennyiben gyermekük pályaválasztásáról van szó, minden más lehetőséget, mely ettől a céltól akár egy kicsit is eltávolítaná, figyelmen kívül hagynak és kevésbé érdekes szempont, hogy a gyermek alkalmas-e egyáltalán továbbtanulásra vagy az adott pálya alkalmas lenne-e számára.

A pályaválasztási teszt kidolgozása és annak létjogosultsága

Az előbbi szülői jelenségnek viszonylag egyenes folyománya, hogy ugyan politikailag meghozható a döntés, hogy csökkentjük a gimnáziumok és a felsőoktatási férőhelyek számát (és meg kell jegyezni bizonyos csökkentéssel és az oktatási színvonal visszaemelésével egyet kell értek) és tereljük valós munkaerő-piaci értékkel bíró szakmai tanulmányok felé a diákokat, nem fogja elérni a központi akarat a kívánt gazdasági célját, ha nyitott Európában élünk és egyszerű külföldön folytatni felsőfokú tanulmányokat, melyben a szülők támogatni fogják gyermeküket.

Azt is meg kell jegyezni, hogy bár hathatós segítséget nyújtana a gazdaságnak egy jól kiépített pályaválasztási rendszer, mely a két oldal, mind a munkaadó és mind a munkavállaló igényeit hozza egy közös platformra, nem lehet kizárólagosan csak a munkaadói oldal igényeire hagyatkozni. Mindig vannak és lesznek átmeneti hiányszakmák, tekintettel arra, hogy a szakoktatás az igény felbukkanásától is csak jó pár évre rá képes reagálni és az adott szakképzettségű potenciális munkaerőt a piacra kiengedni, így csak folyamatos utánkövetést lehetne elérni a rendszerrel. Nyilván tendenciákat, előrejelzéseket kell figyelembe venni, amikor a választható szakmák között sorrendet állítanak fel, de nem áltathatja magát egyik pályaválasztási rendszer sem azzal, hogy mindenható és egyértelmű választ adhat mindenki számára, mely kötelező érvényű lenne rá nézve. Ennek a kommunikálása a tanácsadást kérők számára hangsúlyos kell, hogy legyen. Számukra is egyértelművé kell tenni, hogy pontosan kijelölhető pályát, pályáívet nem lehet kreálni, de azt viszonylag nagy biztonsággal fel lehet mutatni milyen szakmák közül választhat, és mely szakmákban fogja jól érezni magát az élete során.

Pályaválasztási módszertani eszköz

Kutatások rengeteg megközelítést használnak a pályaválasztás elméleti kidolgozásában. Alapvető irányvonalak a definícióban leírtak mentén érvényesülnek. Központi eleme maga a személy, aki pályát választ. A személy, aki rendelkezik bizonyos személyiségjegyekkel, motivációkkal, készségekkel, kompetenciákkal, szociális ügyességgel. Ezeket a jegyeket vizsgálhatjuk aktuális állapotukban illetve vizsgálhatjuk időbeli változásuk mentén is, mely utóbbi vizsgálati szempont a pályáív kiválasztásában nyújtana segítséget.

A fenti modellek ismertetése nélkül, egy olyan kompetencia alapú teszt kidolgozása mellett érvelek a továbbiakban, mely egy adott állapotot, jellemzőket, kompetenciákat mér fel, mely segítségével kirajzolható egy pálya paletta a tanácsadást kérő számára.

Azt a másodlagos alapelveket, mely szerint „nincs olyan pszichológiai módszer, amivel én a felnőttkori szakmai bevételeket bejósolhatnám. ... Én pályaaalkalmatlansági vizsgálatot alkalmaznék. Ha valaki például nagyon szadista vagy nagyon pénzéhes, akkor nem jó (lsd. orvosnak) ha

A pályaválasztási teszt kidolgozása és annak létjogosultsága

rászabadítjuk a betegekre. Ez pedig már látszik ennyi idős korban, tehát ne alkalmassági, hanem alkalmatlansági szűrést vezessünk be. ... mondd, ezen a te pályaalakmatlansági vizsgálatodon nem vérezhet el a jövendő Nobel-díjas biokémikusa? Mondtam, hogy de, elvérezhet, mert ez csak a betegség mellett dolgozó orvosokra vonatkozik., (Popper Péter, Lélekrágcsálók, 37. oldal) is érveim között sorolom fel, vagyis a teszt kidolgozásánál, ne az ajánlott pályákra szűrjünk, hanem szűrjük ki azokat, amiket nem találunk alkalmasnak a jelölt számára és a fennmaradó pályákból válassza ki a maga számára tetszetős pályákat.

Az így felvázolandó módszertani eszköz a piac igényeit veszi figyelembe és azokra ad „itt és most” választ. Nem tud időbeli változásokra választ adni, mert alapadatait nem abból meríti, csupán arra ad választ, hogy aktuálisan a különböző piaci szegmensben működő munkaadói szereplők milyen elvárásokkal lépnek ki a potenciális munkavállalók felé. A koncepció maga egyszerű, az elvárt kompetenciákat maguk a munkaadók szolgáltatják, amikor álláshirdetést adnak fel.

Ennek a koncepciónak a megvalósításában közel 1100 álláshirdetést dolgoztam fel és csoportosítottam kompetencia elvárások mentén.

Alább egy táblázat, milyen kompetencia elvárásokkal élt a piac 2010.-ben.

	Kompetencia:	I.	II.	III.	IV.	összes
1	agilis, határozott	0	1	7	1	9
2	csapatmunka, együttműködés	73	58	52	37	220
3	dinamikus, lendületes	2	0	0	0	2
4	empátia	9	0	1	0	10
5	eredményorientált	14	3	0	6	23
6	etikus	24	9	13	9	55
7	fejlődésre képes	8	13	32	41	94
8	felelősségtudat, szabálytisztelet	3	0	0	0	3
9	humorérzék	0	1	0	1	2
10	innovatív	1	5	6	6	18
11	kapcsolatteremtő	44	118	65	62	289
12	kommunikáció	289	210	121	67	687
13	kreatív	24	16	8	18	66
14	megbízható	91	153	116	104	464
15	megosztott figyelem	0	1	0	1	2
16	motiváló	0	10	2	6	18

A pályaválasztási teszt kidolgozása és annak létjogosultsága

17	önállóság	89	65	57	60	271
18	precíz	193	126	103	76	498
19	proaktív	6	2	0	0	8
20	problémamegoldó, nyitottság	49	95	152	86	382
21	racionalis szemlélet, analitikus	7	2	6	5	20
22	stressztűrő, konfliktus	8	8	4	14	34
23	szervezőképesség	48	62	45	35	190
24	teljesítmény- sikerorientált	29	16	30	27	102
25	terhelhető	44	42	48	24	158
26	ügyfélközpontúság	19	35	74	34	162
27	üzleti gondolkodás	16	10	16	17	59
28	vezetői készség, irányítás	8	10	7	8	33
	összes:	1099	1071	965	745	3880

Alább pár iparági szegmensre jellemző elvárás:

Megbízhatóság: A megbízhatóság első helyen a fegyveres szervekre és építőiparra jellemző, a második helyen megemlítve gyártás, számvitel és pénzügy részére bír kiemelt fontossággal.

Precizitás: A precizitás gyártás és számvitel irányban kiemelt.

Problémamegoldás: A problémamegoldás differenciáltabb képet mutat. Első és második helyen megemlítve, nincs szakterületre jellemző eloszlása, a harmadik helyen található jellemző elvárásként építőiparban és pénzügyben.

Kapcsolatteremtő képesség: A kapcsolatteremtő képesség hangsúllyal jelenik meg kereskedelemben és közigazgatásban.

Csapatmunka: A csapatmunka mérnök és marketing kategóriákban kap hangsúlyt.

És egy példa sok közül, alább egy telefonos értékesítő kompetencia elvárás profilja.

Telefonos értékesítő						
	Kompetencia:	I.	II.	III.	IV.	összes
1	agilis, határozott	0	0	0	0	0
2	csapatmunka, együttműködés	0	0	3	0	3
3	dinamikus, lendületes	0	0	0	0	0
4	empátia	0	0	0	0	0
5	eredményorientált	0	0	0	0	0
6	etikos	0	0	0	0	0

A pályaválasztási teszt kidolgozása és annak létjogosultsága

7	fejlődésre képes	0	0	0	0	0
8	felelősségtudat, szabálytisztelet	0	0	0	0	0
9	humorérzék	0	0	0	0	0
10	innovatív	0	0	0	0	0
11	kapcsolatteremtő	3	10	1	1	15
12	kommunikáció	10	2	1	0	13
13	kreatív	0	0	0	0	0
14	megbízható	0	0	0	0	0
15	megosztott figyelem	0	0	0	0	0
16	motiváló	0	0	0	0	0
17	önállóság	0	0	1	1	2
18	precíz	1	2	4	0	7
19	proaktív	0	0	0	0	0
20	problémamegoldó, nyitottság	1	0	0	0	1
21	racióális szemlélet, analitikus	0	0	0	0	0
22	stressztűrő, konfliktus	0	0	0	0	0
23	szervezőképesség	0	0	0	0	0
24	teljesítmény- sikerorientált	0	0	1	0	1
25	terhelhető	0	0	1	4	5
26	ügyfélközpontúság	0	1	1	4	6
27	üzleti gondolkodás	0	0	0	0	0
28	vezető készség, irányítás	0	0	0	0	0
	összes:	15	15	13	10	53

Jól látható a táblázatból, hogy egy telefonos értékesítő, mely kompetenciákkal kell, hogy rendelkezzen, de az is, hogy mik azok, amik meglétére nem kíváncsi a munkaadó, illetve nem releváns a munka szempontjából.

Összefoglalás

Kidolgozható egy megbízható pályaválasztási teszt, mely valós adatokkal és időben gyorsan reagálna az igényekre. Ez a teszt széles körben hozzáférhetővé tehető a fiatalok, de a pályát módosítók számára is.

Az álláshirdetések kiértékelése szerint közel 30 kompetenciával leírható minden egyes munkakör, ami elérhető a piacon. Az így kapott munkaköri leírások a lehető legpontosabbak, hiszen maga a piac szolgáltatja az adatokat és nem szakemberek „sejtik” az elvárt személyes tulajdonságok listáját.

A pályaválasztó felmérhető, hogy a 30 kompetenciából melyekben erősebb és melyekben gyengébb, a személyes adatai szerint a számára leválogathatók azon munkakörök, melyek a lehető legjobban illeszkednek személyes jellemzőihez.

A pályaválasztási teszt, folyamatosan aktualizálható az újabb és újabb hirdetések mentén, trendek és irányvonalak számolhatóak a változásokból, mely a most iskola választás előtt állók segítségére szolgál.

Felhasznált irodalom:

Lannert Judit : Tanulási-életút tanácsadás és versenyképesség Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, Letöltés 2012 http://www.oki.hu/oldal.php?tipus=cikk&kod=kozoktatasi_versenykepessseg-09_eletut_tanacsadas

Popper Péter (2010): Lélekrágcsálók, Válogatás Popper Péter legjobb előadásából. Kulcslyuk Kiadó, Debrecen 2010., 269. o

Ritoók Pálné (1986): Személyiségfejlesztés és pályaválasztás, Tankönyvkiadó Vállalat, Korszerű nevelés, Budapest, 192. o.

Sipeki Irén (2005): A pályaválasztási tanácsadók tevékenységének és történetének áttekintése. Letöltés 2012. http://www.kodolanyi.hu/nevelis-tortenet/index.php?rovat_mod=archiv&act=menu_tart&eid=31&rid=1&id=146

Szilágyi Klára (2005): A fiatalok és a felnőttek pályaeorientációs és karrierépítési készségeinek szintje, fejlesztésének lehetőségei. Nemzeti Felnőttképzési Intézet. készült a Kontakt alapítvány munkatársainak közreműködésével. Felnőttképzési Kutatási Füzetek Letöltés: 2008. március 10. <http://mek.oszk.hu/06500/06515/06515.pdf>

Szilágyi Klára (2012): A pályaeorientáció szerepe a társadalmi integrációban szerkesztette Szilágyi Klára, elektronikus kiadány a TÁMOP 5.4.4.-09/1C. 2009-0001 „Képzésfejlesztés az összetartozásért” projektje keretében. ELTE TáTK 2012 letöltés (2012) tat.k.elte.hu/dokumentumtar/doc_download/2229-a-palyaeorientacio-sze-repe-a-tarsadalmi-integracioban

Bainé Varga Katalin, pszichológus végzettségét 2000-ben szerezte az ELTE-n, 10 évet dolgozott pályaválasztási tanácsadóként, jelenleg HR szolgáltatást nyújtó Béradmin Kft. tulajdonos ügyvezetője.

Marton Janka és Oroszi-Kuzmich Kinga
Ehnaton fáraó

Bevezetés

Egyiptom mindig is különös hely volt, sok titokzatos történettel, mítosszal. Ezek a történetek sokszor annyira mesések, hogy az ember egyszerűen átlépne rajtuk, csak hogy máig maradtak ránk olyan

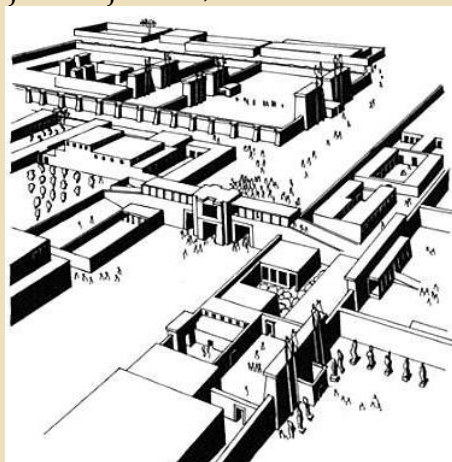
régészeti leletek, amelyekről a mítoszok mesélnek, így kénytelenek vagyunk mégis foglalkozni velük. A tudósok mindig megpróbálnak racionális magyarázatot találni, például a piramisok építésének módjára; hogy ezek az elméletek mennyire valósak, azt azonban mindenki eldöntheti maga.

Jelen cikkünk Egyiptom egy olyan korszakával foglalkozik, ami a korabeliek számára felkavaró, a közvetlen utódaiknak pedig annyira felháborító volt, hogy igyekeztek kitörölni a történelemből. IV. Amenhotep, azaz Ehnaton fáraó uralkodásáról és a vallási reformjáról lesz szó.

Története

Trónra lépésekor még elődeihez híven IV. Amenhotep néven lépett a trónra a későbbi reformer. A fáraók neve mindig meghatározza politikai, egyben vallási irányvonalukat is. A korban Amon volt a legfőbb istenség, az Amenhotep név is rá utal (jelentése: Amon elégedett). Azonban melléknevei már utalnak rá, hogy Ré, a Napisten irányába tolódik el. Aton neve először egy emlékműről került elő, ahol Ré másik elnevezéseként szerepelt. Ez az istennév nem teljesen újkeletű, már II. Amenhotep idején is megjelenik, és III. Amenhotep korában is tisztelték.

Ehnaton uralkodásának elején, megtartva ősei hagyományát, nem szakított Amon kultuszával és Thébában uralkodott. Ebben az időszakban nőtt meg és vette el Nofertitit, akitől később hat lánya született. Későbbi ábrázolások, meghitt életük és azon feltételezés mentén, hogy Nofertiti nem hercegnő volt, hanem esetleg Ay tisztviselő lánya, vélhető, hogy nem politikai, hanem szerelmi házasságról volt szó, amire bár volt már példa (III. Amenhotep is közember lányát, Tejét vette feleségül), nem igazán volt szokványos a fáraók körében.

A fordulat a fáraó 5. uralkodási évében következett be, amikor – egy levél tanúsága szerint – elhatározta, hogy végleg szembefordul a régi hagyománnyal, elhagyja a fővárost, Thébát, és újat épít, mintegy 400 km-rel északabbra. Az új fővárost Ahet-Atonnak (Aton Fényhegye) nevezte el, és a mai El-Amarna helyén tárták fel. Uralkodásának 6. évében nevét Ehnatonra (Aki üdvös Aton számára) változtatta. A legkülönlegesebb

része Ehnaton elképzeléseinek nem az, hogy szakítva az ősi hagyomány-nyal háttérbe szorítja Amon istenséget, hanem hogy a helyette felmagasztalt Atont kizárólagos, egyedüli istenként tisztelte. Ezzel tehát Egyiptom ismert történetében először monoteizmust vezetett be.

A fáraók eleve is az istenek fiainak tartották magukat, akik egyedül voltak méltók és alkalmasak arra, hogy áldozatbemutatókon keresztül tartsák a kapcsolatot a nép és az istenek között. Valószínű, hogy a kezdetek kezdetén a fáraó végzett minden áldozatot, csak a birodalom megnövekedésével volt rá szükség, hogy sok helyen papokra bízta ezt a feladatát, de a főbb ünnepeken, és a főbb templomokban mindig maga mutatta be az áldozatokat. Ehnaton is ezen az úton járt, még a fordulat előtt felvette a Nap főpapja címet. Amikor új fővárost alapított, udvara előtt arra hivatkozott, hogy isteni sugallatra hallgatott, amikor az új helyszínt kiválasztotta. „Úgy tűnik, arra céloz, hogy miközben trónusán ült, a reá ragyogó napsugarakból érezte meg hirtelen az istenség akaratát.”³³

A modern város a semmi közepén épült fel. Új hivatalnokréteg épült ki, de nem volt befolyása az uralkodóra. Csupán a királyi testőrségre támaszkodhatott, jelentősebb katonai erő nem állt rendelkezésére.

A rendelkezésre álló adatokból úgy tűnik, hogy Ehnaton élete teljében, feleségével, Nofertitivel karöltve egy igazságra (Maat) és egyistenhitre alapuló világot akart maga körül létrehozni, a környezete azonban nem vagy csak nagyon kis mértékben volt fogékony a nézeteikre. Valószínűsíthető, hogy Nofertiti fontos szerepet töltött be nem csak a fáraó magánéletében, de a vallási reformmal kapcsolatosan is. Ezt olyan domborművek is alátámasztják, ahol a fáraó nem egyedül áldoz Atonnak, hanem a háttérben a felesége is áldozatot ajánl fel az istennek.

Élete utolsó éveiben máig tisztázatlan módon Nofertiti eltűnt mellőle, nem tudjuk, hogy meghalt-e vagy kegyvesztetté vált, és ha igen, miért. Ehnatonnak nem volt férfi leszármazottja, így lánya férjét akarta utódjául megtenni. Szemenkharé azonban csak néhány évig uralkodhatott, korai halála után (a múmiák vizsgálata alapján) édestestvére, a még kiskorú (kilencéves) Tutanhaton követte a trónon, aki – ilyen fiatalon – ha akarta se tudott volna kitartani a monoteizmus mellett. A még mindig befolyásos Ámon-papság pedig visszahelyezte Amon régi tiszteletébe, és természetesen felélesztette a politeizmust. A változást jelezve Tutanhaton neve is Tutanhamonra változott, azonban korai (tizennyolc éves), vitatott körülmények között bekövetkezett halála megakadályozta abban, hogy esetleg idősebb, tapasztaltabb korában kiálljon a monoteizmus mellett. Ehnatonnak még a nevét is ki akarták törölni Egyiptom történelméből. Halála után a város lakói – úgy tűnik – szinte azon-

³³ Kákosy (2003), 145. o.

nal elhagyták a települést (a köznép mellett a papok, hivatalnokok, művészek is nyomban visszamentek Thébába), még a megkezdett nemesi sírok is félkészben maradtak, mintha készítőik azonnal eldobták volna eszközeiket, sietve távoztak. A két évtizedig sem pompázó Ahet-Aton teljesen elnéptelenedett, lerombolták, cementtel öntötték le. És éppen ennek köszönhető, hogy olyan jó állapotban tudták a régészek feltárni.

Ehnaton vallási reformja

Egyes kutatók véleménye szerint Ehnaton monoteizmusa politikai lépés lehetett az Ámon-papság megnövekedett befolyása miatt, amit egyszerűen úgy próbált letörni, hogy Amont mellőzve szükségtelenné tette a szolgálataikat. Bár igaz, hogy Ámon papjai nagy hatalommal bírtak, és hogy sokat vesztettek a monoteizmussal, azonban ők nem követték a fáraót az új fővárosba, hanem Thébában maradtak, és igen valószínű, hogy a népnek is csak egy kis része tette magáévá a monoteizmust. Ez az érv önmagában is gyenge, hiszen Ámon elsőbbségét gyengíthette volna úgy is a fáraó, ha helyette egy másik istent részesít előnyben, anélkül, hogy azt kizárólagossá tette volna. Ráadásul Ehnatont éppen azzal vádolják, hogy vallási reformja miatt elhanyagolta a külpolitikát (ld. Amarna-levelek, segélykérések a szövetségeseiktől), aminek Egyiptom nagymértékű meggyengülése lett az eredménye, így tehát úgy vélem, számára a monoteizmus nem politikai, hanem belső indíttatású vallási elképzelés volt.

Egyes vélemények szerint a kezdeti tolerancia korszaka után erőszakossá vált a reform, mivel Ehnaton Ámon nevét kivakartatta a domborművekből és bezáratta azokat a templomokat, melyek nem Atonnak voltak szentelve. Azonban soha nem fordult az Ámon-papság ellen, sosem emelt kezét azokra, akik elvileg politikai, illetve vallási ellenfelei voltak. Véleményem szerint tehát Ámon nevének eltávolítása nem az agresszió vagy a radikalizálódás jele, egyszerűen egy monoteista vallás lépése a számára bálványimádó alkotásokkal szemben.

A sírkamrákban a falfestmények – a korábbi gyakorlattól eltérően, ahol az elhunyt életéből vett, illetve túlvilági jelenetek szerepeltek a falakon – általában a fáraót ábrázolták, de minden képen ott volt az éltető Napkorong, Aton, a belőle kinyúló kezekkel, végükön az ankh hieroglifával. Egyes vélemények szerint Ehnaton nem hitt a túlvilágban, illetve jobban hangsúlyozta az evilági életet, mint ősei, hiszen a sírkamrák falain nem találunk a túlvilági életből vett jeleneteket. Véleményem szerint valaminek a hiánya még nem bizonyító erejű. A korábbi istenek alapvetően antropomorf ábrázolását elhagyva, az Amarna-korban Atont a napkorong képében ábrázolták, ami nagy változásnak tekinthető. Ha ehhez hozzá

vesszük, hogy Aton templomaiban semmiféle istenszobor nem volt, tehát nem ábrázolták az istenüket, viszont a templomoknak nem volt teje, hogy a Nap sugarai akadálytalanul ömölhessenek az istennel való találkozás helyére, talán megengedhetjük magunknak azt a feltételezést, hogy a túlvilágot sem annyira antropomorf és materialista módon képzeltek el, mint elődeik. Bár erre sincs bizonyítékunk, épp annyira nem zárható ki, mint az ellenkezője.

Tudjuk viszont, hogy hittek a lélekben, ezt sírfeliratok bizonyítják. „Változz át élő lélekké az ahet-aton fenséges hegyen. Jöjj ki és térj vissza, ahogy a szíved kívánja.”³⁴ Ezt olvashatjuk a már említett Ay sírkamrájának falán. Ez a mondat nyilvánvalóan arról tanúskodik, hogy az ember halála után nem válik semmivé, mert a lelke tovább él. Kákosy is azt a következtetést vonta le, hogy az Amarna-korban csupán Ozírisz túlvilágát nem ábrázolták, és nem találtunk kialakult konkrét mítoszt a túlvilági hitükkel kapcsolatban, de bizonyos, hogy volt nekik ilyen.

Talán idekapcsolható, hogy Ehnaton sírkamrája falán megörökíttette második, fiatalon elhunyt lányát, Maketatont. A jeleneten lánya „kezét a Naphoz emeli, melynek sugarai védőn és áldón hullanak az uralkodócsaládra, és ezzel életet, fényt, szeretetet és igazságot közvetítenek.”³⁵ Számomra ez a kép, ha nem is konkrét túlvilági képet jelenít meg, éppen a túlvilágba vetett hit tanúbizonysága, hiszen az elhunytat Istene gondjaira bízta.

Valószínűleg Ehnaton a szerzője az egyik főtisztviselője, Ay számára készített sírban felfedezett Nap-himnusz. A himnusz témája természetesen a Nap magasztalása, aki minden élet forrása a Földön, tehát nem szorítkozik csupán Egyiptomra, hanem univerzális horizontra lép, és az egész világ teremtetőjeként és eltetetőjeként tekint Atonra.³⁶

A Nap templomai

A nap városának határvonalait összesen 14 kőstéle jelöl ki. A sztéléken reliefek ábrázolják a nap sugaraiban fürdő királyi családot, valamint az

³⁴ Kákosy (2003), 149. o.

³⁵ Huf, 15. o.

³⁶ „Te teremtetted a földet, Te egyedül, minden embert is, bármi van a földön, a lábon sétáló és magasban szárnyaló teremtményeket, Khor [Palesztina és Szíria] és Kus országait és Egyiptom földjét. Te helyeztél minden embert az ő helyére és adtál nekik élelmet, mindenki megszerzi ételét, és élete folytatódik; a nyelvek különböznek beszédükben, miként jellemük is, és arcszínük megkülönbözteti az országokat.” Egyiptomból angolra fordította: Sir Alan Gardiner; Angolról magyarra az eredeti szöveg egybevetésével fordította: Meritaton Isetnofret

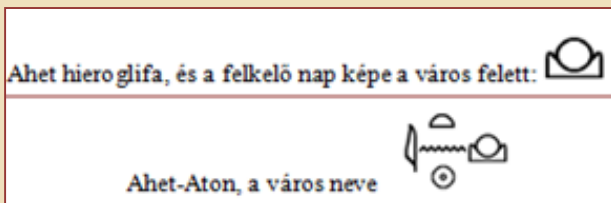
először megformált kőtömbök feliratain Ehnaton tesz vallomást arról, hogy maga Aton jelölte ki a város helyszínét, és hogy Aton parancsa iránt a fáraó haláláig elkötelezett. (Ezt az esküjét a későbbi sztéléken újra meg újra megerősítette.) Ugyanitt már az első feliratok megemlíti a város építendő nagytemplomát. Kutatók kimutatták³⁷, hogy a nagy Aton-templom alaprajza megegyezik a határkösztlék által kijelölt város alaprajzával. Mintha direkt kihangsúlyozná ez az elrendezés, hogy a város egésze, lakóházaival és minden lakosával együtt a nap minden percében Aton templomában, az ő jelenlétében és dicsőségére élnek. Aton állandó jelenlétét a Naphimnusz is kiemeli:

„Te magad vagy az élet és az emberek általad élnek.”

„Messze vagy, sugaraid mégis eléri a földet.

Ott vagy az emberek arcában, mozdulataid mégis láthatatlanok.”

A település tájolása is nagy jelentőséggel bír: a nap pontosan a várost a királysírok völgyétől elhatároló két sziklatömb között kel fel, s ekkor a

látvány megegyezik az aheth hieroglifa képével, melynek jelentése fényhegy, így a város nevének leírásában is szerepel képe.³⁸ Az előre megfontolt, tudatos tervezést alátámasztja az is, hogy a város alapításakor a fáraó áldozatot mutatott be Atonnak, később ez a helyszín lett a felépülő nagy templom legbelsőbb szentélye.

A nagy Aton-templom kívülről monumentális építménynek tűnhetett, magas fallal körülvett, majdnem nyolcszázszor háromszáz méteren terült el. Belülről ugyanakkor az oszlopcsarnokok és kapuk óriási nyílt terekre vezettek. A templomban 365 kőoltár épül. Az áldozatokat helyezték el rajtuk, melyek főként a város saját kútjaiból táplált gazdag ligeteiből, kertjeiből származó gyümölcsök, zöltségek, virágok voltak. Naponta friss áldozatot mutattak be Atonnak, a fáraó vezetésével, himnuszok éneklésével kísérve, az oltárokra helyezve, mintegy a fénynek és a nap melegének adományozva azokat.

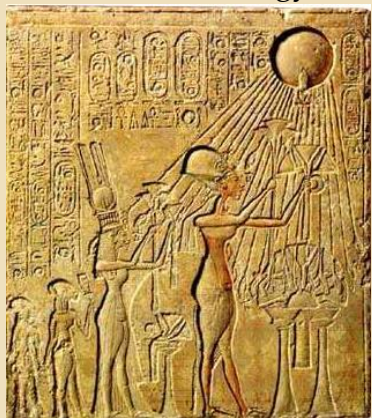
A fáraó olykor úgy tűnik fel, mint az egyetlen közvetítő az istenség és az emberek között, ugyanakkor felesége, Nofertiti is nagy szerepet kapott a rítusokban, valamint az ábrázolásokon a királyi család minden tagja felé kinyúlnak a nap áldó-adakozó fény-karjai. Mindenesetre nem tartott fenn nagyszabású papi rendet, Amon papsága helyett nem épített ki egy másik hierarchiát.

³⁷ Főként Michael Mallinson munkássága

Az előző szakrális tradíciókból csak nagyon kevés elemet vett át Ehnaton, ezek közül a két legfőbb: a Benben kő állítása és a Menvisz-bikák tartása. A Benben kő egy magas oszlop tetején elhelyezkedő piramis alakú, aranyozott tetejű kő, amit a heliopoliszi templomoknak arra a pontjára helyeztek, ahova a felkelő nap sugarai először sütöttek. Úgy tartották, ebből a kőből repül ki a főnix (=benu madár). A Menvisz-bikák szintén heliopoliszi hagyományt őriznek: a fekete bikákat a napisten megtestesítőjének tartották, szarvaik között ábrázolták a napkorongot. A templomhoz tartozó különleges helyiségekben tartották őket, haláluk után pedig számukra készített sírhelyen, bebalzsamozva temették el. Ehnaton is rendelkezett temetkezési helyükről, ugyanakkor érdekes, hogy tartásukra nem találtak mégsem egyértelmű nyomokat.

A városban több templom is épült, mind hasonló koncepcióval, mint a Nagy-Aton templom: a fény számára nyílt terek, egyszerű, de méltóságteljes formák, hatalmas kapuk és magas oszlopok. A díszítés tekintetében: a régészek falfestményeket rekonstruáltak, melyek a királyi családot és az áldozatbemutatást ábrázolták a napisten jelenlétében, emellett azonban hétköznapi jeleneteket is, mint vetés, aratás, étkezés, valamint növények és állatok hétköznapi, természethű képét. Érdekes építmény az, mely a fáraó mellékeleségéé Kiáé, majd később lányáé, Meritaton hercegnőé lehetett: a Maru-Aton. Itt a fény mellett a víz is nagy szerepet kapott, kápolnája mesterséges tó közepén, egy kis szigeten állt.

Az istenség jelenlétének, a napkorongnak ábrázolása nagyon egyedi volt: egyrészt a reliefeken úgy lett kivésve, hogy a körvonalát bemélyesztették, így nem is korongnak, hanem gömbnek tűnik. Olyan érzést kelt, mintha csak egy részét látnánk a Napnak: a látható forma mögött

sejteti a láthatatlant. A gömb felénk néző alsó részén, középen az ankh hieroglifa, mely később a kereszténységben úgy terjedt el, mint egyiptomi- vagy füles kereszt. Ugyanezt az ankh hieroglifát látjuk a napsugarak végén, melyek a királyi család tagjai felé nyúlnak. Ez a jel már Ehnaton előtt használatos volt, az élet jeleként, eredete valójában homályba vész. Nagy tiszteletnek örvendett az ókori egyiptomi kultúra különböző korszakaiban, gyakran viselték védelmező amulettként is. Az Amarna korabeli ábrázolás, a napban lévő és onnan kiáradó ankh jellel, az akkori szemlélő számára egyértelműen közvetítette a Naphimnusz üzenetét:

„Te magad vagy az élet és az emberek általad élnek”.

A napsugarak a képarányokat tekintve meglehetősen hosszúak, még a kisebb felületeken is, a napsugarak kezei vagy az általuk nyújtott élet-jel azonban a szereplőknek szinte közvetlenül az arcához érnek: vagyis egyszerre mutatja Atont az emberi világtól távolinak és közvetlen közelinek is.

Elrugaskodva a valóságtól?

Ehnaton gyakran éri az utókor részéről a vád, hogy a valóságtól elrugaskodott volt, a hétköznapi emberétől eltávolodott. Bár külpolitikáját tekintve nem ápolt olyan szoros kapcsolatot más népek vezetőivel, mint apja, és nem rendelkezett olyan kifinomult diplomáciával, valamint hadjáratot sem vezetett (hogyan tehetné volna az, aki minden népet az általa tisztelt egy isten teremtményének tartott?), azonban annak, hogy az emberektől eltávolodva élt volna, több tény is ellentmond.

Már a várost kijelölő első kőszélén szereplő szövegek írásmódjánál figyeltek arra a készítői, hogy a szöveg az olvasót valóban megszólítsa: az új uralkodó a beszélt nyelv változásait nem követő régi írásmód helyett megreformált, a beszélt nyelvet követő írást tett általánossá.

A fáraó magánépületei és a templomok nem sötét, titokzatos zugok voltak, ahogy az előző paloták és szentélyek, hanem a nyitottságot, szabadságot hangsúlyozó, óriási nyílt terekkel rendelkező épületek.

A képzőművészetben naturalista ábrázolásmódot honosított meg, mely az uralkodót és az uralkodói családot a többi emberhez hasonló hétköznapi helyzetekben jelenítette meg, például gyermekeikkel játszva, lakoma közben vagy ölelkezve. Bár a művészeket maga Ehnaton tanította az új stílusra, a művésznek úgy tűnik mégis volt szabadsága (vegyük pl. a korai időszakban működő Bek nevű szobrász eltúlzott, már-már groteszk ábrázolásai és a későbbi művész, Thotmesz sokkal harmonikusabb emberalakjai közti különbséget). Nofertiti palotája (az Északi palota) csodálatos mocsári jelenetekkel, növények és madarak valóság-hű, nyugalmat árasztó ábrázolásával volt díszítve, mely kifejezi az uralkodócsalád természetközelségét.

Ehnaton és Nofertiti egyszemélyes lovas kocsijaikkal gyakran elhagyták a palotát, nem zárták ki a külvilágot. Bár a Berry Kamp vezette ásatások során a város munkásainak maradványait megvizsgálva felmerült a kérdés, mennyire vett tudomást a köznép helyzetéről az uralkodó, (mivel éhezés és fizikai elváltozásokat okozó megterhelés jeleit azonosították rajtuk), a város modernitása és fejlettsége, élelemmel való ellátottsága,

gazdag gabonátárolói és az előkelők lakhelyein kívül a munkások falvának elemzése mégis arra mutat, hogy fontos volt számára az egész nép jóléte.

Mikor uralkodásuk fénypontján Nofertiti váratlanul eltűnt, valamint rövid időn belül meghalt a fáraó édesanyja, két mellékfelesége és egy gyermeke is (és valószínűsíthetően járvány pusztított a város lakosai között), Ehnaton, bár tett radikális lépéseket, ekkor sem ellenfeleinek elpusztításával vagy üldözésével próbálta hatalmát fenntartani. Parancsára az egész országban eltűntették a többi istenre, kiváltképp Amonra utaló feliratokat³⁹, (még saját apja, III. Amenhotep nevéből is kivésette az Amon részletet), de arra mutató emlékek nem maradtak, hogy megölette volna az Amon vallás korábbi nagyhatalmú papjait és az őket kiszolgáló hivatalnokokat, vagy azzal lett volna elfoglalva, hogy aljas módszerekkel akadályozza meg nyilvánvaló ellenkezésüket reformjával szemben. A korábbi istenekre történő utalás megszüntetése inkább a köztudat átférmálására tett kísérlet lehetett az egyistenhit megerősítése felé. Még ha a mai művészettörténet szempontjából ez „barbár” tett is volt, történelmi szempontból nem hordozott kegyetlenséget. (Hasonlítsuk például össze a kereszténységen belüli a második bizánci képrombolás korszakával, amikor a császári akaratot érvényesítő ikonoklaszták nem csupán az Isten és a Fiú ábrázolásait semmisítették meg, hanem sok száz ikontisztelő szerzetest is megöltek, sokakat pedig száműztek).

Ehnatonról nagyon sok fajta vélemény született, kezdeti méltatása mellett ma inkább már korholása, betegnek, különböző kórokban szenvedőnek, abnormálisnak nyilvánítása a divat. A fentieket összefoglalva számunkra inkább a következő kép körvonalazódik vele kapcsolatban: az egy istenhit iránt végletekig elkötelezett uralkodó, aki nem erőszakkal kívánta meggyőzni népét, hanem a napkorongban manifesztálódó fény, a mindennek életet adó isteni jelenlét dicsőségének felragyogtatásával. A hagyományt nem vetette vakon el, amit hitével összhangba tudott hozni, azt beemelte a tradíciókból. Ugyanakkor merte képviselni azt, amit igaznak tartott és hitt benne, hogy az igazság ragyogása áthatja a környezetét is. Kérdés, az ebben való hit: elrugaszkodás-e a valóságtól?

Összefüggések

A korban az egyistenhit cseppet sem volt elterjedt, sőt kifejezetten unikumnak számított, ahogy egyébként azt Ehnaton törekvéseinek fogadtatásából is lezűrhetjük. Akikről azonban biztosan tudjuk, hogy szintén

³⁹ Pár istenség kivételével, ilyen pl. Ré, a napisten delelő formájának megtestesítője, vagy olyan elvont fogalmi tartalmat hordozó inkább szimbólumok, mint különálló istenségek (pl. az igazság, rend, törvény =Maat)

a környezetük ellenében tartottak ki a monoteizmusuk mellett, az az ókori zsidóság. Vizsgáljuk hát meg, milyen kapcsolatot találhatunk a két nép egyistenhite között.

Az úgynevezett Amarna-levelek említenek egy népet, ami más egyiptomi forrásokban is fel-feltűnik: khabiru (változatai: habiru, abiru, apiru) Jeruzsálem kormányzója panaszkodik a khabiru törzsek betöréséről. A korban Szíria, Palesztina és a környező területek mind egyiptomi fennhatóság alatt voltak, de az asszír és hettita terjeszkedés miatt veszélybe kerültek. Sokat elfoglaltak, mások behódoltak nekik, aminek következtében Egyiptom meggyengült. Ezt a népet egyes kutatók a héber népnévvel azonosítják.

A zsidóság kb. a Kr.e. 1800-as években bukkan fel Egyiptomban. Amikor Jákob az éhínség miatt áttelepült, feltételezhető, hogy a Delta-vidéken éltek és folytattak nomád életmódot, pásztorkodásból éltek. A fáraók megtűrt népként tekintettek rájuk, egészen – valószínűsíthetően – II. Ramszeszig, aki munkára fogta őket nagyszabású építkezései során. Erre az időszakra tehető Mózes fellépése, ami mintegy száz évvel Ehnaton uralkodása után történt.

Izgalmas felvetéssel él az a kutatás (Robert Feather), ami összekapcsolja Ehnaton és a zsidók egyistenhitét. Eszerint egy a Holt-tengeri tekercsek közt talált réztekercs, mely elrejtett kincsek listáját tartalmazza, arra utal, hogy ezek a kincsek talán Ehnaton Aton templomának vagyonát képezték, és elrejtésükkel a fáraó az esszéneus közösséget bízta meg.

Hérodotosz tanúsága szerint a körülmetélés szokása az ősi egyiptomiaktól ered.⁴⁰ A legelső ismert ábrázolása is Kr.e. 2500-3000-ról Egyiptomból származik. Persze tudjuk, hogy ez a szokás több nép körében is elterjedt volt, mégis érdekes adalék a fentiekhez.

Lezárás

Összefoglalva Ehnaton személyében Egyiptom egy megnevezhetetlen forrásból táplálkozó, nagyformátumú vallási vezetőt kapott. Semmi sem csökkentheti Ehnaton újszerűségét és tántoríthatatlanságát, sem kora értetlensége, sem utódai felháborodása, sem a jelenkor szkepticizmusa.

Források:

A. Rosalie David: A múlt születése. Az egyiptomi birodalmak. Helikon Kiadó, 1986.

⁴⁰ Hérodotosz, 150.

Hans-Christian Huf (szerk.): Szfinx3. a történelem rejtélyei. Officina Nova, Budapest, 1998.

Hérodotosz: A görög-perzsa háború. Európa könyvkiadó, 1989.

Kákosity László: Az ókori Egyiptom története és kultúrája, Osiris, Budapest, 2003.

Kákosity László: Ré fiai, Gondolat Kiadó, 1979

Dr. Jane McIntosh: Kincsvadászok. A világ legértékesebb kincsei: eltűntek és megkerültek. Glória Kiadó, 2002.

Gay Robins: The Art of Ancient Egypt, Harvard University Press, Cambridge, 2000.

Sandra Neal: Akhenaten and the Amarna Period-Some further thoughts and considerations. // www.academia.edu/4462750

<http://www.ancient-wisdom.co.uk/surgery.htm>

<http://hu.wikipedia.org/wiki/I%C3%A1koba>

<http://crowland.uw.hu/images/egyiptom/mozes.html>

Képek forrása:

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Ehnaton>

<http://members.xoom.it/hunok2/0269.html>

A cikk írója: **Marton Janka**, az ELTE tanítóképző karán vizuális nevelés szakon művészettörténet tárgyban diplomázott Krisztus-ábrázolásokból. Eddig rövid írásai jelentek meg az [AQUILA Magazin](#)ban és a [Túllépés](#) első számában. 20 éve az AQUILA közösség tagja.

és

Oroszi-Kuzmich Kinga, némettanár a Kempelen Farkas Gimnáziumban. 20 éve az AQUILA közösség tagja. Az általa írt cikkek az [AQUILA Magazin](#)ban jelentek meg.

Impresszum

Kiadó: AQUILA Párt, 1222 Budapest, Zakariás József u. 3.

Felelős kiadó: Varga Péterné/Pável Márta, az AQP elnöke

Honlap: www.aquilapart.hu

E-mail: varga.marta@aqp.hu

Telefon: +36 20 – 327-47-93

Nemzetközi azonosítószám:

HU ISSN 2064-7700

Bankszámlaszám:

UNI-CREDIT bank

10918001-00000038-58540003

Fő- és felelős szerkesztő:

Varga Péterné/Pável Márta, az AQP elnöke

Főszerkesztő helyettes:

Szeibert Márton AQP média elnöke

Főmunkatársak, szerkesztők/lektorok:

Bainé Varga Katalin, lektor

Horváth Olivér, grafika, egyéb munkák

Kaiser Andrea, lektor

Kertész Lóránt, korrektor

Kis Enikő, lektor

Marton Janka, lektor, korrektor

Marton Krisztián, korrektor

Mészáros Gabriella, lektor, korrektor

Oroszi - Kuzmich Kinga, korrektor

Rizmayer Péter, lektor, korrektor

Rizmayerné Márkus Edit, lektor, korrektor